

Makale Türü	Eylül 2024	Cilt	Sayı
Araştırma Makalesi	Başvuru Tarihi: 27.04.2024 Kabul Tarihi: 31.05.2024	4	2

AFETLERDE KRİZE MÜDAHALE: KAHRAMANMARAŞ DEPREMİ'NDE AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞININ ÇALIŞMALARI

*Murat ŞAHİN**

Öz

Bu çalışma, deprem sonrası Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın (ASHB) sunduğu hizmetlerin kapsamlı bir değerlendirmesini sunmaktadır. Araştırma, depremzedeler ve ASHB çalışanları ile yapılan görüşmeler üzerinden elde edilen bulguları içermektedir. Depremzedelerin yaşadıkları ve hizmetlere erişimdeki zorluklar, ASHB çalışanlarının karşılaştığı sorunlar ve öneriler detaylı bir şekilde incelenmiştir. Çalışma sonucunda, ASHB'nin depremzedelere yönelik sağladığı hizmetlerde barınma, beslenme ve psikososyal destek gibi temel ihtiyaçların öncelikli olduğu belirlenmiştir. Ancak, depremzedelerin birçoğu bu hizmetlerden yeterince faydalanamadığını, bilgilendirme ve erişim konusunda sorunlar yaşadığını ifade etmiştir. Özellikle psikososyal destek hizmetlerine duyulan ihtiyaç vurgulanırken, bu hizmetlere erişimin kolaylaştırılması gerektiği üzerinde durulmuştur. ASHB çalışanları, afet müdahalesi sırasında koordinasyon eksikliği ve personel eğitimindeki yetersizlikler gibi zorluklarla karşılaştıklarını belirtmiştir. Gelecekteki doğal afetlere daha iyi hazırlanmak için personel eğitiminin güçlendirilmesi, psikososyal destek hizmetlerinin genişletilmesi ve kurumlar arası işbirliğinin artırılması önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Psikososyal Destek, Afet Yönetimi, Sosyal hizmet, Acil durum.

CRISIS INTERVENTION IN DISASTERS: THE WORK OF THE MINISTRY OF FAMILY AND SOCIAL SERVICES IN THE KAHRAMANMARAŞ EARTHQUAKE

Abstract

This study provides a comprehensive evaluation of the services provided by the Ministry of Family and Social Services (ASHB) after the earthquake. The research includes findings obtained through interviews with earthquake victims and ASHB employees. The difficulties experienced by the earthquake victims in accessing services, the problems and suggestions faced by ASHB employees were examined in detail. As a result of the study, it was determined that basic needs such as shelter, nutrition and psychosocial support were prioritized in the services provided by ASHB to earthquake victims. However, many of the earthquake victims stated that they could not benefit from these services sufficiently and had problems with information and access. While the need for psychosocial support services was particularly emphasized, it was emphasized that access to these services should be facilitated. ASHB employees stated that they encountered difficulties during disaster response, such as lack of coordination and inadequacy in staff training. To better prepare for future natural disasters, it has been recommended to strengthen staff training, expand psychosocial support services, and increase interagency cooperation.

Keywords: Psychosocial Support, Disaster Management, Social service, Emergency.

* Sorumlu Yazar, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, seber_ms@hotmail.com, 0000-0001-6107-5266

GİRİŞ

Bu çalışma, Türkiye'deki doğal afet müdahale süreçlerini, özellikle 2023 yılında Kahramanmaraş merkezli meydana gelen büyük depremi odak alarak incelemektedir. Çalışma, afet yönetimi ve müdahale süreçlerinde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın rollerini ve etkinliğini ele almakta, afet yönetimi yaklaşımlarının ve yasal düzenlemelerin zaman içindeki evrimini ve mevcut zorlukları değerlendirmektedir. Araştırmanın temel amacı, afet müdahale süreçlerinde bakanlığın gerçekleştirdiği faaliyetleri detaylı bir şekilde analiz etmek ve afet durumlarında sosyal hizmetlerin kritik rolünü vurgulamaktır.

Türkiye'nin jeolojik yapısı nedeniyle sık sık ciddi depremler yaşamakta ve bu durum, afet yönetimi süreçlerinde çeşitli zorlukları beraberinde getirmektedir. Kahramanmaraş Depremi, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın afetlere müdahale stratejilerini ve uygulamalarını değerlendirme fırsatı sunmasına karşın bu müdahalelerin kapsamı ve etkinliği konusunda bilgi eksiklikleri bulunmaktadır. Araştırma, bu bilgi boşluğunu doldurarak, bakanlığın afet müdahalesine yönelik değerlendirme yapmayı amaçlamaktadır. Özellikle, bakanlığın sunduğu sosyal hizmetlerin afetzedelerin psikososyal iyileşme süreçlerine etkisi, müdahaledeki zorluklar ve bu süreçlerdeki koordinasyon ve iş birliği gibi konular ele alınmaktadır.

Araştırmada, çift yönlü bir yaklaşım benimsenerek, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı çalışanları ve Kahramanmaraş halkıyla yapılan mülakatlar üzerinden veri toplanmıştır. Araştırmanın sınırlılıkları, örneklem büyüklüğünün geniş bir nüfusu temsil etme kapasitesinin sınırlı olması ve veri toplama sürecinin yüz yüze mülakatlarla sınırlı kalması şeklinde belirtilmiştir. Ayrıca, çalışma yalnızca Kahramanmaraş kent merkezine odaklanmış ve deprem sonrası sürecin sadece belirli bir dönemini kapsamıştır. Çalışma, Türkiye'de afet müdahale süreçlerinde sosyal hizmetlerin önemine dikkat çekmekte ve Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın bu süreçlerdeki rollerini, sorunlarını ve potansiyel iyileştirmeleri derinlemesine incelemektedir. Araştırma, afet yönetimi ve müdahale sistemlerinin sürekli olarak geliştirilmesinin zorunluluğunu vurgulamakta ve bu alandaki mevcut eksiklikleri eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirmektedir.

1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Afetler Tanımı ve Nitelikleri ve İlgili Kavramlar

Afetler, AFAD tanımına göre, toplumun bir bölümünün veya tamamının yaşamını etkileyen, ekonomik ve sosyal kayıplara neden olan olaylardır (AFAD, 2024). Birleşmiş Milletler ve Dünya Sağlık Örgütü gibi uluslararası kuruluşlar, afet durumlarında yerel imkanların yetersiz kaldığını belirtmektedirler (UNDHA, 1992). Afetler ancak ciddi bozulmalar meydana geldiğinde tanımlanmaktadır (Akdağ, 2002; Uluğ, 2009). Afetler can kayıpları ve geniş çaplı hasarlar yaratarak kriz yönetimini zorunlu kılmaktadır (Kadioğlu, 2008). Türkiye'de afetler özel yönetmeliklerle düzenlenmekte ve "genel hayata etkinlik" altında değerlendirilmektedir (İlhan, 2023). Kavramlar arasında "acil durum" önemli bir yer tutar ve günlük yaşamı etkileyen, acil müdahale gerektiren durumları ifade etmektedir (Tanyaş ve ark., 2013). "Risk" olası

Afetlerde Krize Müdahale: Kahramanmaraş Depremi'nde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının Çalışmaları

zararların oluşma ihtimalini, "tehlike" ise insan hayatını olumsuz etkileyebilecek olayları tanımlamaktadır (İlhan, 2023). "Savunmasızlık", afetler karşısında korunma kapasitesinin olmamasını ifade etmekte ve bu durum, afetten kaynaklanabilecek hasarların derecesiyle ilişkili içerisinde bulunmaktadır (Kadioğlu, 2008).

Afetler, bir toplumun ekonomik, sosyal ve kültürel yapısına göre değişen sonuçlar doğuran olaylar olarak tanımlanmaktadır (Kadioğlu, 2008). Afetler, insanlar ve canlılar üzerindeki etkisiyle ölçülmekte ve genellikle büyük zararlara yol açmaktadır (Kadioğlu, 2008). Örneğin, 1999 Marmara Depremi büyük ekonomik ve yapısal hasarlarla sonuçlanmıştır (Hallegatte ve ark., 2022). Afetler ayrıca kültürel yapıları da etkileyebilir, örneğin Notre Dame Katedrali yangını gibi kültürel miras üzerindeki zararlar en dikkat çekici olan bir afet olarak verilmektedir (Hallegatte ve ark., 2022). Afetlerin sıklığı ve sonuçları, ülkelerin sosyo-ekonomik durumları, yapıların dayanıklılığı ve afet bilinci gibi faktörlere bağlı olarak gerçekleşmektedir (Uluğ, 2009). Bu faktörler, afetlerin tanımı ve yönetimi üzerinde önemli etkiler yaratmakta ve etkili müdahale stratejilerinin geliştirilmesinde dikkate alınması gerekmektedir (Şahin, 2013).

1.2. Sosyal Yardımın Önemi ve Rolü

Sosyal politikanın kökenleri, toplumsal refahı destekleyip koruma amaçlarına dayanmaktadır ve bu kavramın evrimi dinamik sosyal sorunlarla şekillenmiştir (Karakuş Kaçmaz, 2020). Sosyal politika, güvenlik, eğitim, iş ve sağlık gibi alanlarda toplumun ihtiyaçlarına yönelik politikalar geliştirmektedir. Bu politikaların uygulanmasında ekonomik değişimler ve küreselleşme gibi faktörler de rol oynamaktadır (Gough, 2013). Sosyal politikanın tarihi, 19. yüzyılda başlayıp, İkinci Dünya Savaşı sonrası genişlemiş, bu dönemde yoksullukla mücadele ön plana çıkmıştır (Yenihan, 2017). Modern dönemde sosyal politikalar, ekonomik açıdan dezavantajlı kesimler başta olmak üzere özel koruma gerektiren gruplara odaklanmaktadır (Ersöz, 2005). Sosyal politikaların yetersiz kaldığı durumlarda bireylerin refahı olumsuz etkilenmekte ve devletler için siyasi ve ekonomik istikrarı sağlama ihtiyacı artmaktadır (Ortiz, 2007). Türkiye'de sosyal politika çerçevesi, özellikle 1961 Anayasası ile belirlenmiş ve sosyal devlet ilkesi pekiştirilmiştir (Taşçı, 2017).

Sosyal yardım, sosyal güvenlik sisteminin temel bileşenlerinden biri olarak tanımlanmakta ve genellikle vergilerle finanse edilmektedir (Çetin, 2014). Sosyal yardımlar, Avrupa Sosyal Şartı'na göre, yoksulluk ve toplumsal dışlanma riski altındaki bireylere yönelik devletin temel görevlerinden biri olarak belirtilmektedir (Yeşilyurt ve Tekdoğan, 2022). Sosyal yardım ve hizmetlerin sağlanmasında, belediyeler ve sivil toplum kuruluşları da aktif rol oynamakta, bu yardımlar bireylerin onurlu bir yaşam sürmelerine olanak tanımaktadır (Öztürk, 2011). Türkiye'de bu hizmetlerin kurumsal çerçevesi, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü tarafından yönetilmektedir (İlhan, 2023). Sosyal hizmetler, özellikle dezavantajlı gruplara yönelik olarak, insanların temel ihtiyaçlarını karşılama ve sosyal uyumu teşvik etme amacı gütmektedir. Bu hizmetler, ekonomik ve sosyal gelişmenin önemli bir parçası olarak kabul edilmekte ve toplumsal kalkınmayı desteklemektedir (Sheafor ve Horejsi, 2016). Sosyal hizmetlerin afet durumlarında rolü, afet

Afetlerde Krize Müdahale: Kahramanmaraş Depremi'nde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının Çalışmaları

sonrası toplumsal iyileşme ve direnç inşasında kritik öneme sahiptir. Kahramanmaraş depremi gibi büyük afetler sonrasında, sosyal hizmetlerin sağladığı destek, toplumun yeniden yapılanması ve bireylerin yaşam koşullarının iyileştirilmesinde özellikle önemli olduğu vurgulanmaktadır (İlhan, 2023).

1.3. Doğal Afetlerin Tanımı ve Etkileri

Doğal afetler, insan yerleşim yerlerine fiziksel, sosyal, kültürel ve ekonomik açılarından zarar veren doğa olayları olarak tanımlanmaktadır. Bu olaylar, genellikle önlenemeyen ve büyük zararlara yol açan depremler, seller, heyelanlar ve pandemileri içermektedir (Kadioğlu, 2008). Çeşitli kategoriler altında incelendiğinde ise: jeolojik (depremler, volkanik faaliyetler), meteorolojik (fırtınalar, aşırı sıcaklar), hidrolojik (seller, heyelanlar), klimatolojik (kuraklık, orman yangınları) ve biyolojik (pandemiler) olarak belirtilmektedir. Özellikle COVID-19 pandemisi, global çapta milyonlarca insanın ölümüne ve ekonomik, sosyal hasarlara neden olmuştur (İlhan, 2023). Türkiye'de orman yangınları ve aşırı sıcaklıklar ön plana çıkmaktadır. 2021'de yaşanan büyük orman yangınları ciddi kayıplara yol açmıştır. Afetlerin hızlarına göre, ani ve yavaş gelişen afetler olarak iki kategoriye ayrılmaktadırlar; ani gelişenler hızlı müdahale gerektirirken, yavaş gelişenlerde önleyici tedbirler alınabilmektedir (Ergünay, 2009). Doğal afetlerin artışı, sanayileşme ve kentleşme gibi insan kaynaklı faktörlerle ilişkili olmakla birlikte afetlere karşı önlemlerin artırılmasını zorunlu kılmaktadır (Ergünay, 2009).

Depremler, yer kabuğunun hareketleri sonucu meydana gelir ve genellikle yapıların çökmesine, can kaybına yol açmaktadır. Ani ve şiddetli yer kabuğu hareketleri nedeniyle öngörülmesi zordur, bu yüzden etkin hazırlık ve erken uyarı sistemleri hayati önem taşımaktadır (Altun, 2014). Türkiye, Akdeniz-Alp-Himalaya deprem kuşağında yer almaktadır ve bu durum Türkiye'nin yüksek deprem riski altında olmasına neden olmaktadır. Türkiye'de önemli sanayi tesisleri ve barajlar bu riskli bölgelerde olduğu gibi büyük bir kısmı deprem tehlikesi altında bulunmaktadır (Kadioğlu, 2008).

Bir başka doğal afet olan sel ve taşkınlar, genellikle şiddetli yağışlar sonucu meydana gelmekte ve tahmin edilebilen doğal afetler arasında yer almaktadır. Türkiye'de Karadeniz, Akdeniz ve Batı Anadolu bölgeleri sel ve taşkın riski altında bulunmaktadır (Altun, 2014). Bu felaketler bölgesel ekonomiye ve sosyal yaşama zarar vermektedir. Heyelanlar, yamaçlardan toprak ve kayaçların aşağı doğru hareket etmesiyle oluşmaktadır. Türkiye'nin Karadeniz, Doğu Anadolu ve Orta Anadolu bölgeleri heyelanlara sıkça maruz kalmaktadır. Yağışlar, yamaç eğimi ve toprağın suyla doyması heyelan oluşumunda etkili olmaktadır (İlhan, 2023). Çığlar, kar kütesinin eğimli yamaçlardan hızla aşağıya hareket etmesiyle oluşmaktadır. Türkiye'nin Doğu Anadolu ve Doğu Karadeniz bölgeleri çığ riskinin en yüksek olduğu alanlar olarak gösterilmektedir. Çığlar, yerel topluluklar üzerinde ciddi sosyal ve ekonomik etkiler yaratmaktadır (Erkan, 2010).

1.4. Afetlerin Türleri ve Etkisi

Afetler dünya genelinde sıklıkla karşılaşılan ve çeşitli etkilere sahip olaylar olarak belirtilmektedir. Bu olaylar kaynaklarına, sürelerine ve etkilerine göre sınıflandırılabilir ve

Afetlerde Krize Müdahale: Kahramanmaraş Depremi'nde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının Çalışmaları

büyük ölçüde doğal afetler ile teknolojik afetler olmak üzere iki ana kategori altında incelenebilmektedir. Doğal afetler, deprem, seller, volkanik patlamalar gibi ani gelişen veya kuraklık, çölleşme gibi yavaş gelişen türler şeklinde alt kategorilere ayrılırken; teknolojik afetler nükleer kazalar, kimyasal sızıntılar ve endüstriyel kazalar gibi insan kaynaklı durumları içermektedir (Yaman ve Düğür, 2017). AFAD gibi kurumlar, doğal ve insan kaynaklı afetler olmak üzere benzer bir sınıflandırmayı kullanmaktadır. Doğal afetler, şiddetli soğuklar gibi yavaş ve depremler gibi ani gelişen şekillerde ortaya çıkarken, insan kaynaklı afetler genellikle nükleer ve kimyasal kazaları, taşımacılık kazalarını ve göçmen sorunları gibi durumları kapsamaktadır. Ayrıca, dünya genelinde afetler; jeolojik, iklimik, biyolojik, sosyal ve teknolojik afetler olarak beş geniş kategori altında değerlendirilmektedir. Her bir kategori, özgün dinamikler ve sonuçlar ile karakterize edilmektedir; jeolojik afetler yerkürenin dinamiklerinden, iklimik afetler atmosferdeki olaylardan, biyolojik afetler canlı organizmaların etkileşimlerinden, sosyal afetler insan faaliyetlerinden ve teknolojik afetler teknolojinin kullanımından kaynaklanmaktadır (Baz, 2023).

Çeşitli akademik çalışmalar ve gözlemler, doğal ve insan kaynaklı afetlerin zaman içinde artış gösterdiğini belirtmektedir. Bir doğal olayın afete dönüşmesi ve geniş çapta can ve mal kaybına yol açması, olayın büyüklüğü kadar, olayın meydana geldiği coğrafi bölgenin özellikleri ve toplumun bu tür olaylara karşı dayanıklılık kapasitesi gibi faktörlerle de yakından ilişkilidir. Özellikle hızlı nüfus artışı, ekonomik zorluklar, yaşam alanlarının riskli bölgelere yakınlığı ve şehirleşme süreçlerinin zayıf yönetimi gibi unsurlar, toplumların afetlere karşı kırılganlığını artırmaktadır (Kadioğlu, 2012). Buna ek olarak, artan nüfus, sınırlı doğal kaynaklar üzerinde ciddi bir baskı oluşturmakta ve şehirleşme, altyapı sistemlerine ek yükler getirmektedir. Bu durum, özellikle düşük gelirli gruplar olmak üzere, dünya genelinde farklı coğrafi alanlarda yaşayan toplulukların doğal afetler ve iklim değişikliği kaynaklı çevresel zararlara karşı savunmasız hale gelmelerine neden olmaktadır. Kırsal alanlardan şehirlere düzensiz ve kontrolsüz gerçekleşen göçler, deprem ve diğer doğal afetlere daha az dayanıklı nüfus yoğunluklarını ortaya çıkarmaktadır. Ayrıca, sağlam konutların eksikliği ve plansız yapılaşma, riskleri artırmakta; kentlerde afet risklerine yönelik yeterli önlem ve hazırlık çalışmalarının yapılmaması, yerleşim alanlarını bu tür tehlikelere karşı oldukça savunmasız bırakmaktadır (Chen ve ark., 2019).

Afetlerin oluşum riskleri ve yarattıkları hasarın büyüklüğü, afetin meydana geldiği yerin coğrafi ve demografik özellikleriyle doğrudan ilişkilidir. Depremler, su baskınları ve şiddetli hava koşulları gibi doğal olaylar, etkiledikleri bölgelerin coğrafi ve nüfus yoğunluğu özelliklerine bağlı olarak farklı zararlar yaratabilmektedir. Özellikle yoğun nüfuslu alanlarda meydana gelen daha küçük çaplı olaylar bile büyük hasarlara neden olabilmektedir (Mani ve ark., 2003). 20.yüzyılda, büyük şehir merkezlerinde yaşanan depremler, önemli felaketlere yol açmıştır. Özellikle Tokyo ve Tangshan'da meydana gelen depremler, sırasıyla yaklaşık 143.000 ve 250.000 can kaybına; Kobe depremi ise 100 milyar dolarlık ekonomik zarara neden olmuştur. Bu nedenle, özellikle kıyı şehirlerinde gelecekte büyük afetlerin yaşanma olasılığı yüksektir (Twigg, 2004). BM tarafından yapılan bir araştırmada, afet riski taşıyan coğrafyalarda bulunan

Afetlerde Krize Müdahale: Kahramanmaraş Depremi'nde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının Çalışmaları

şehirlerde nüfus yoğunluğunun dikkate değer şekilde yüksek olduğu belirlenmiştir. İncelenen 1.860 şehirden 1.406'sı sel riskine hassas bölgelerde bulunurken, bu şehirlerdeki nüfus yaklaşık 2 milyar kişiyi oluşturmaktadır. Ayrıca, 1.340 şehir ekonomik kayıplar açısından yüksek riske sahiptir (Gu, 2019). Japonya gibi ülkelerde, bina yönetmeliklerinin etkin uygulanması ve yüksek acil durum müdahalesi kapasitesi, afet sonucunda yaşanan ölümleri azaltmaktadır. Dünya genelinde, birden fazla doğal tehlikeye maruz kalan ve yoğun nüfuslu 1,75 milyon kilometrekarelik alanda 650 milyondan fazla insan yaşamaktadır. Bu bölgelerde, kentsel gelişim ve afet risklerinin yönetimi arasındaki etkileşim, afetlere yönelik kapsamlı risk yönetimi stratejilerinin geliştirilmesinin ve uygulanmasının önemini vurgulamaktadır (Dilley, 2005).

1.5. Kahramanmaraş Depremi ve Etkileri

06 Şubat 2023 tarihinde Kahramanmaraş merkezli gerçekleşen iki büyük deprem, bölgesel olarak 11 ili etkileyerek Türkiye'nin %15,74'ünü nüfus olarak kapsayan geniş bir alanda zarara yol açmıştır. İlk sarsıntı Kahramanmaraş'ın Pazarcık ilçesinde sabah 04:17'de, 7.7 MW büyüklüğünde ve 17,9 km derinlikte meydana gelmiş; ikinci sarsıntı ise öğlen 13:24'te Ekinözü ilçesinde, 7,6 MW büyüklüğünde ve 10 km derinlikte olmuştur. Bu depremler toplamda 190 km uzunluğunda ve 25 km genişliğinde bir alana etki etmiştir. Bölge, Cumhurbaşkanlığı tarafından afet bölgesi ilan edilmiş, olağanüstü hal ilan edilmiş ve uluslararası yardım çağrıları yapılmıştır (Kara ve ark., 2024). Bu depremler ekonomik açıdan da büyük kayıplara neden olmuştur. Etkilenen iller Türkiye'nin GSYH'sinin yaklaşık %9,8'ini oluştururken, deprem sonucu bu bölgelerdeki ekonomik faaliyetler ciddi şekilde kesintiye uğramış ve toplamda 100 milyar dolar civarında bir ekonomik zarar meydana gelmiştir. Etkilenen altyapı ve üstyapı yanı sıra psikolojik zararlar da ekonomik toparlanmayı zorlaştırmıştır. Ayrıca, afet sonrası Türkiye'nin diğer bölgelerinden ekonomik kaynak aktarımı gerektirmiştir (Duman, 2024; SBB, 2023). AFAD, bu tür afetlerde koordinasyon sağlamak üzere görevli olduğundan, Kahramanmaraş depremleri sırasında eleştirilere maruz kalmıştır. Organizasyonun afet müdahalesinde yetersiz kalması ve arama-kurtarma çalışmalarında aksaklıklar yaşanması, kamuoyunda güven kaybına neden olmuştur. AFAD'ın yardım ekiplerini ve malzemelerini yönlendirme konusundaki yetersizlikler eleştiri konusu olmuştur (Duman, 2024; Baz, 2023).

1.6. Afet Yönetimi

Dünya çapında her yıl meydana gelen afetlerin yarattığı insan ve maddi kayıpları en aza indirgeyebilmek için kritik bir süreçtir. Bu süreç, afet öncesi, afet anı ve afet sonrası olmak üzere üç temel aşamadan oluşmaktadır. Etkin bir afet yönetimi için, riskleri minimize etmek, olası afet senaryolarına hazırlıklı olmak ve afet sonrası iyileştirme faaliyetlerini önceden planlamak hayati önem taşır. Ancak, özellikle büyük çaplı afetlerde bile yönetim planlarının çeşitli eksiklikler içerdiği gözlemlenmektedir. Bu eksikliklerin üstesinden gelmek için düzenli olarak yapılan afet tatbikatları büyük rol oynamakta, afet bilincinin devlet kurumlarından başlayarak toplumun geneline yayılması süreçlerin daha etkin yönetilmesini sağlamaktadır (Çiftçi, 2023). Gelişmiş ülkeler, afetlere karşı daha proaktif önlemler alırken, gelişmekte olan ülkeler bu konuda yeterince hızlı ve etkili adımlar atamamaktadır. Bu durumu iyileştirmek

Afetlerde Krize Müdahale: Kahramanmaraş Depremi'nde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının Çalışmaları

amacıyla Birleşmiş Milletler (BM), ülkelerin afetlere daha iyi hazırlıklı olmalarını teşvik eden ve uluslararası iş birliğini güçlendiren çeşitli stratejiler ve eylem planları geliştirmiştir. Yokohama Stratejisi ve Eylem Planı, Birleşmiş Milletler Afet Riski Azaltma Ofisi (UNDRR), Hyogo Çerçeve Eylem Planı ve Sendai Afet Risk Azaltma Çerçevesi bu önlemler arasında yer almakta ve bu belgeler, uluslararası düzeyde afet risklerinin azaltılması için kapsamlı bir çerçeve sunmaktadır (Çiftçi, 2023).

Sendai Afet Risk Azaltma Çerçevesi, Mart 2015'te Birleşmiş Milletler üye devletleri tarafından onaylanan ve Yokohama Stratejisi ile Hyogo Çerçeve Eylem Planı'nın temelleri üzerine inşa edilen bir belgedir. Bu çerçeve, 2015-2030 yılları arasında dünya genelinde afet risklerinin azaltılmasını hedefleyen uluslararası bir yol haritası sunmaktadır. Türkiye dahil birçok ülke bu çerçeveyi benimseyerek, afet risklerini azaltma ve etkili müdahale stratejileri geliştirme konusunda önemli adımlar atmıştır. Çerçevenin temel amacı, afet risklerinin tanımlanması ve azaltılması ile afet sonrası müdahalelerde etkinlik sağlanmasıdır. Sendai Çerçevesi, özellikle "Yeniden Daha İyi Şekilde İnşa Et" ilkesini benimseyerek, afet sonrası yeniden yapılanma süreçlerinden ziyade, risklerin önceden azaltılmasına odaklanmayı önermektedir. Her ülkenin coğrafi ve sosyal özelliklerine uygun olarak yerel düzeyde afet yönetim planları geliştirilmesi ve bu planların uygulanması vurgulanmaktadır (Çiftçi, 2023). Sendai Çerçevesi, afet yönetiminde yeni bir felsefe olarak, afet risk yönetiminin ön plana çıkarılmasını savunmaktadır. Bu yaklaşım, afet sonrası müdahale ve yeniden yapılanma maliyetlerine kıyasla daha düşük maliyetlerle büyük kayıpların önlenmesini hedeflemektedir. Afet risklerinin azaltılması, maddi ve manevi kazanımlar sağlayacak önemli bir yatırım olarak tanımlanmaktadır. Çerçevede belirtilen öncelikler arasında, devletlerin risk odaklı politikalar geliştirmesi, afetlere yönelik yatırımların teşviki ve hazırlanan planların ülkenin mevcut durumunu göz önünde bulundurarak uygulanması yer almaktadır. Uluslararası iş birliğinin güçlendirilmesi ve iklim değişikliğinin afet risklerine etkisinin dikkate alınması, afet yönetimi stratejilerinin temel taşı oluşturulmaktadır. 2030'a kadar ulaşılması hedeflenen yedi küresel amaç, afet kaynaklı can kayıplarının azaltılması, afetlerden etkilenen insan sayısının düşürülmesi, afet sonrası temel hizmetlerin kesintilerinin minimize edilmesi, afet risk azaltma stratejilerini uygulayan ülke sayısının artırılması, uluslararası iş birliğinin desteklenmesi, tehlike uyarı sistemlerinin yaygınlaştırılması ve afet bilgilerine erişimin kolaylaştırılması olarak belirtilmektedir (Çiftçi, 2023).

1.7. Afetlerin Yönetilmesi ve Planları

Türkiye'nin afet yönetimi stratejileri, proaktif yaklaşımlar ve kapsamlı planlamalar ile desteklenmektedir. Temmuz 2022'de yürürlüğe giren Türkiye Afet Risk Azaltma Planı (TARAP), 2022-2030 yılları arasını kapsayarak, Sendai Afet Risk Azaltma Çerçevesi ilkelerine uygun olarak geliştirilmiştir. Planın temel amacı, afet risklerini belirleyerek önleyici tedbirleri saptamak ve bu tedbirlerin uygulanmasını sağlayacak kurum ve kuruluşları belirlemektir. Afetlere proaktif bir hazırlık süreci öngören TARAP, afet kaynaklı can kaybı ve etkilenme oranını düşürmeyi amaçlamaktadır. Plan, devlet kurumları, özel sektör, sivil toplum ve genel halkı kapsayan geniş bir uygulama alanına sahiptir (TMMOB, 2023). Bu plan çerçevesinde,

Afetlerde Krize Müdahale: Kahramanmaraş Depremi'nde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının Çalışmaları

Türkiye'deki afetlere yönelik stratejiler arasında deprem, sel, heyelan gibi doğal afetlerin yanı sıra kimyasal ve biyolojik tehditler gibi antropojenik afetler de yer almaktadır. AFAD, bu planın uygulanması ve sürekli güncellenmesi sürecinde merkezi bir rol oynamaktadır, bu sayede planın etkinliği ve güncelliği korunmaktadır (Çiftçi, 2023). Ayrıca, Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP), 2022'den itibaren etkin bir afet müdahale mekanizması kurmayı hedeflemektedir. Bu plan, tüm afet ve acil durumlar için kapsamlı bir çerçeve sunmakta ve afet sırasında operasyonel riskleri minimize edecek şekilde entegre bir planlama yaklaşımı benimsemektedir. Plan, afet sonrası müdahalede etkinlik sağlayarak hayatta kalma şansını artırmayı, toplumsal sağlığı korumayı ve düzeni hızla eski haline getirmeyi amaçlamaktadır. TAMP, afetlerin şiddetine göre müdahale sınıflandırması yaparak, Türkiye'nin afetlere karşı daha dirençli bir yapı inşa etmesine katkıda bulunmaktadır (TMMOB, 2023).

Afet müdahale sürecinde çeşitli destek gruplarının oluşturulması, etkili afet yönetiminde kritik bir rol oynamaktadır. Bu gruplar içinde ana çözüm ortakları, diğer ortaklarla işbirliği yaparak rolleri, sorumlulukları ve hazırlık durumlarını netleştirmektedirler. Herhangi bir eksiklik ya da hazırlık aşamasındaki aksaklıkların tespit edilmesi durumunda, bu sorunları gidermek veya ilgili planları güncellemek ana çözüm ortağının sorumluluğunda yer almaktadır. Destekleyici çözüm ortakları ise, atandıkları görevleri eksiksiz yerine getirme, eğitimli personelin sürekliliğini sağlama ve gereken ekipmanı her zaman kullanıma hazır tutma yükümlülüğüne sahiptirler. Etkili müdahaleler, planlara sadık kalınarak sade ve düzenli bir şekilde gerçekleştirilmektedir. Örnek olarak, Afet Altyapı Koordinasyon Ekibi, afet sonrası altyapı sistemlerindeki zararları belirlemek, acil tamir işlemlerini organize etmek ve bu hizmetlerin normal işleyişine dönmelerini sağlamakla görevlidir. Afet Zarar Değerlendirme Ekibi ise, tahmini hasarları saptamak ve hasar değerlendirme işlemlerini koordine etmekle yükümlüdür. Afet Beslenme Koordinasyon Ekibi, liderlik altında afet bölgesindeki yardım ekipleri ve afet mağdurlarına yönelik beslenme hizmetlerini düzenlemekte ve koordine etmektedir. Ayrıca, İl Afet Risk Azaltma Planı (İRAP), il veya ilçe seviyesinde afet risklerini tanımlayarak, bu risklere yönelik önleyici tedbirler geliştirmeyi amaçlamaktadır. İRAP, AFAD öncülüğünde ve çeşitli aktörlerin iş birliğiyle hazırlanır ve ilin genel durumunun değerlendirilmesinden risk azaltma stratejilerini uygulamaktadır (TMMOB, 2023; Çiftçi, 2023).

İl Afet Risk Azaltma Planı (İRAP), Türkiye'nin afet yönetim stratejileri arasında önemli bir yere sahip olmakla beraber, deprem, sel, heyelan, çığ, yangın gibi doğal felaketler ile afet sonrası sağlık problemleri gibi durumlar için özel risk azaltma stratejileri geliştirmektedir. İRAP, belirli afet türlerine yönelik riskleri minimize etme odaklı çözümleri içermekte ve ilçe belediyelerine özel sorumluluklar ve öncelikli eylemler atfetmektedir. Bu sorumluluklar arasında kentsel dönüşüm projelerinin yönetimi, kritik bölgelerde yeni yapılaşmaya izin verilmemesi, acil durum toplanma alanlarının kapasitelerinin artırılması ve binaların güçlendirilmesi gibi önlemler bulunmaktadır (TMMOB, 2023). Türkiye'de afet yönetimi aynı zamanda geniş bir yasal düzenleme çerçevesi içinde ele alınmaktadır. Bu düzenlemeler, afet ve acil durum yönetimi konusunda kapsamlı bir çerçeve sunarak, afetlere karşı koordinasyon ve müdahale yeteneğini güçlendirmektedir. Öne çıkan yasal düzenlemeler arasında, Afet ve Acil Durum

Afetlerde Krize Müdahale: Kahramanmaraş Depremi'nde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının Çalışmaları

Yönetimi Başkanlığının görev ve yetkilerini belirleyen kanunlar, afet riski altındaki alanların dönüşümü, afet sigortaları ve sivil savunma ile ilgili mevzuatlar yer almaktadır. Bu düzenlemeler, afet sonucu oluşabilecek zararların yönetilmesi ve afetlere müdahale süreçlerinin etkin bir şekilde yürütülmesi için temel teşkil etmektedir (TMMOB, 2023).

1.8. Sosyal Hizmetin Afet Durumlarında Uygulamaları ve Krizlere Müdahale Metotları ve Psikososyal Etkileri

Afetler, fiziksel çevreye verdiği zararların yanı sıra, toplumsal yapıları da bozarak çeşitli sosyal sorunları tetiklemektedir. Bu durum özellikle ebeveynlerini kaybetmiş çocuklar, yoksulluk içinde yaşayan bireyler ve dezavantajlı diğer grupları olumsuz etkilemektedir. Bu bağlamda, sosyal hizmet sektörü, afetlerin neden olduğu sosyal sorunlara çözüm bulma ve toplulukların ihtiyaçlarını karşılamada önemli bir role sahiptir (Tomanbay, 2000; Tuncay, 2004). Sosyal hizmet, insan haklarına dayanan, dezavantajlı bireyler, aileler ve gruplara destek sağlama amacı güden profesyonel bir disiplindir. Bu meslek dalı, afet sonrası ortaya çıkan sosyal sorunların çözümünde kritik bir rol oynamakta, birey ve toplulukların sosyal işlevlerini sürdürebilmeleri için gerekli destek ve müdahaleleri sağlamaktadır (Koç ve Yalçın, 2023). Afet müdahale sürecinde sosyal hizmet, bireysel (mikro), aile ve kurumsal (mezzo) ve geniş toplumsal yapı (makro) düzeylerinde bütüncül bir perspektif benimsemektedir. Bu yaklaşım, afet sürecinde birey ve ailelerin temel ihtiyaçlarını karşılamaya yanı sıra, geniş toplumsal bağlamda etkilenen kişilerin ihtiyaçlarını ele almaktadır (Tuncay, 2004). Afetler, maddi kayıpların ötesinde bireylerin psikososyal durumlarını da derinden etkileyebilir. Sosyal hizmet, afetten etkilenen kişilerin asgari yaşam standartlarına ulaşmalarını sağlama ve travma sonrası psikososyal etkileri azaltma işlevlerini yerine getirmektedir. Bu hizmetler, afet sonrasında maddi ve manevi zararların onarılmasında önemlidir (Altun, 2016). Krizler, beklenmeyen ve önemli değişimlere yol açan durumlar olarak tanımlanmaktadır. Krize müdahale, bireylerin karşılaştıkları sorunları çözmelerine yardımcı olmayı ve bu sorunların yıkıcı etkilerini en aza indirmeyi amaçlamaktadır. Afetler, özellikle depremler gibi, bireylerin yaşamında ciddi krizlere neden olabilmektedir. Afet müdahalesi, afetzedelere temel ihtiyaçların yanı sıra sosyo-ekonomik destek sağlamakta ve sosyal hizmetin rolleri, bireylerin yaşam kalitelerinin iyileştirilmesinde ve sosyal ve ekonomik anlamda desteklenmelerinde önemli bir rol üstlenmektedir (Koç ve Yalçın, 2023).

Depremler, insanların fiziksel ve psikolojik alanlarına kadar uzanan geniş bir etki yelpazesi yaratmaktadır. Bu afetler, bireylerin sosyal ve kültürel çevrelerinde ani değişikliklere yol açarak, toplumsal sorunların ortaya çıkmasına neden olmaktadır (Tomanbay, 1999). Afetler, bireysel ve toplumsal denge üzerinde bozucu etkilere sahip olmakla birlikte özellikle dezavantajlı grupları etkilemektedir. Bu durum, sosyal hizmet müdahalelerinin önemini artırmaktadır. Afet mağdurları farklı kategorilere ayrılmaktadır. Dudasik'in tipolojisi (1980) afet mağdurlarını doğrudan zarar görenler, dolaylı etkilenenler, etkilenen yakınları olanlar ve afet çalışanları olarak sınıflandırırken, Taylor ve Frazer (1981) bu sınıflandırmayı daha da detaylandırarak, afetin psikolojik ve duygusal etkilerine olan yakınlıklarına göre mağdurları beş farklı gruba ayırmıştır. Bu tipolojiler, afet yönetiminde planlama ve uygulama aşamalarında

Afetlerde Krize Müdahale: Kahramanmaraş Depremi'nde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının Çalışmaları

stratejilerin düzenlenmesi için büyük önem taşımaktadır. 2023 Kahramanmaraş Depremleri, bireyler ve aileler üzerinde derin izler bırakmış, konut, iş yerleri ve altyapı tesislerinde ciddi hasarlar meydana getirmiştir. Afet sonrası ortaya çıkan temel yaşam ihtiyaçlarındaki eksiklikler, ısınma, ulaşım, iletişim ve barınma sorunları gibi zorluklar yaygınlaşmıştır. Tufan (2000), afetlerin bireyler ve aileler üzerindeki etkilerini beş aşamada incelerken, Poulin (2000) afetlerin fiziksel çevre üzerindeki değişikliklerinin yanı sıra bireyler ve aileler üzerindeki psiko-sosyal etkilerini, gelir ve ev kaybı, toplumsal bağların kopması gibi faktörlerle özetlemiştir. Bu etkiler, afet sonrasında insanların sadece maddi değil, manevi zararların onarılmasında da önemli rol oynamaktadır.

1.9. Afet Yönetiminde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının Rolü ve Görevleri

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2011 yılında 633 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile kurulmuş olup, aile, kadın, engelli ve çocuk gibi çeşitli sosyal grupların refahını ve iyilik halini artırmaya yönelik ulusal politika ve stratejileri geliştirmekle yükümlüdür. Afet durumlarına yönelik olarak, 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu, Bakanlığın ulusal ve uluslararası sosyal hizmet kuruluşları ile koordinasyon içinde arama kurtarma ve yardım operasyonları için gerekli önlemleri almasını ve ekipleri düzenli olarak eğitmesini şart koşmaktadır. Ayrıca, 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu, acil durumlarda zarar gören bireylere yardım sağlanmasını düzenlemektedir (Koç ve Yalçın, 2023). Bakanlık, Afet ve Acil Durum Müdahale Hizmetleri Yönetmeliği (2013) uyarınca afet bölgesindeki afetzede ve afet çalışanlarına psikososyal destek hizmetleri sunmakta ve aynı bağışların koordinasyonunu üstlenmektedir. Türkiye'nin Afet Yönetim Stratejisi çerçevesinde, Türkiye Afet Risk Azaltma Planı (TARAP), Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP) ve Türkiye Afet Sonrası İyileştirme Planı (TASİP) gibi planlar geliştirilmiş, bu planlar afetlere taktiksel ve operasyonel düzeyde yaklaşım sağlamaktadır. Özellikle Afet Psikososyal Destek Grubu ve Afet Aynı Bağış, Depo Yönetimi ve Dağıtım Grubu gibi yapılarla, ASHB afet sonrası psikososyal destek hizmetlerinin koordinasyonunu sağlamak ve aynı bağışların yönetimini üstlenmektedir. Bu faaliyetler, afetten etkilenen bireylerin ihtiyaçlarının belirlenmesi, sosyal hizmet modellerine yönlendirilmesi ve afet durumunda görev alan personelin desteklenmesini içermektedir (Koç ve Yalçın, 2023).

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, afet durumlarında sunduğu aynı ve nakdi yardımlar, psikososyal destek hizmetleri ile önemli bir rol üstlenmektedir. 1999 Marmara Depremi, sosyal hizmetlerin afet dönemlerindeki önemini ortaya koymuş, bu dönemde Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) aktif rol almıştır. Ancak, bu dönemde kadın ve çocuklara yönelik sosyal hizmet faaliyetleri sınırlı kalmış ve organizasyonel zorluklar yaşanmıştır (Tuncay, 2004). 2011 Van Depremi sonrası, o dönem Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı olan ASHB, daha kurumsal bir yapı kazanarak afet müdahalesine başlamış ve bölgedeki hizmetlerin koordinasyonunu üstlenmiştir. Altun (2016) tarafından yapılan değerlendirmeler, Van Depremi sonrası uygulamaların bütüncül bir yaklaşım sergilediğini, özellikle konteynerlerde yaşayan çocuklar için sosyal aktiviteler düzenlendiğini belirtmiştir. Ayrıca, UNICEF işbirliği ile "Afetlerde Psikososyal Müdahale" eğitimleri düzenlenmiş, 390 bakanlık personeline verilmiştir

Afetlerde Krize Müdahale: Kahramanmaraş Depremi'nde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının Çalışmaları

(Koç ve Yalçın, 2023). İzmir Depremi sırasında bakanlık, İzmir Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfına 20 milyon lira kaynak aktararak nakdi yardım faaliyetlerini öne çıkarmıştır (Koç ve Yalçın, 2023). Türkiye'de afet durumlarında Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın rolü, afet müdahale süreçlerinde etkin koordinasyon ve çeşitli hizmetler sağlamak olarak tanımlanmaktadır. Bu süreçler, 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu ve Afet ve Acil Durum Müdahale Hizmetleri Yönetmeliği gibi mevzuatlarla desteklenmektedir. Bakanlık, afet müdahale süreçlerinde "Sosyal Yardımlar", "Psikososyal Destekler" ve "Risk Altındaki Gruplara Yönelik Çalışmalar" olmak üzere üç ana sorumluluk alanında faaliyet göstermektedir. Bu alanlar, aynı ve nakdi yardımların yanı sıra depo yönetimi ve dağıtım hizmetlerini kapsamakta, afetzedelerin psikolojik ihtiyaçlarını karşılamak ve özellikle kadın, çocuk, yaşlı ve engelli gibi risk altındaki gruplara yönelik özel önlemleri içermektedir (AFAD, 2022; Duman, 2024).

Afetlerin ardından bireylerin ve toplumun hızlıca normale dönmesi için, temel ihtiyaçların karşılanmasının yanında psikolojik ve sosyal destek sağlanması hayati önem taşımaktadır. Bu geniş yelpazedeki psikososyal müdahaleler, afet bölgesinde çalışan personel, bölgede yakını bulunanlar ve medya aracılığıyla olayın etkilerine maruz kalanlar gibi çeşitli grupları hedef almaktadır. Dyness (2005) tarafından vurgulanan psikososyal kavram, bireyin psikolojisini ve sosyal durumunu iç içe geçmiş bir ilişkiler zinciri olarak tanımlamaktadır. Psikososyal destek, bireylerin ve toplumun genel iyilik halini artırma amacı güden, multidisipliner bir müdahale olarak uygulanmakta ve psikolojik problemlerin önlenmesi, toplumsal bağların yeniden kurulması, günlük yaşama adaptasyon ve afetle başa çıkma becerilerinin geliştirilmesi gibi hizmetleri kapsamaktadır (Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2024). Özellikle afet sonrası dönemde psikososyal destek, afetzedelerin güvende olduklarını hissetmelerine yardımcı olmak, duygularını ifade etmelerini sağlamak ve yaşanan olayları anlamlandırmalarına destek olmak amacıyla verilen psikolojik ilk yardım ile sağlanmaktadır. Bu hizmetler, birebir görüşmeler, afet bilgilendirme broşürleri, seminerler ve paneller gibi iletişim araçlarıyla sunulmaktadır (AFAD, 2022). Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, afet ve acil durumlar için çeşitli hedef gruplara yönelik psikososyal destek broşürleri yayımlamış ve Anka Psikososyal Destek Programı kapsamında görev yapan personele "afet ve acil durumlarda psikolojik ilk yardım" konusunda hizmet içi eğitimler sunmuştur (Koç ve Yalçın, 2023). Eğitimler, afet ve acil durumlara hazırlık açısından önemli bir psikososyal müdahale aracı olarak öne çıkmakta ve bu eğitimlerle sosyal çalışmacılar, psikologlar, öğretmenler ve sivil toplum çalışanları gibi psikososyal destek ekiplerinin bilgi ve becerileri artırılmaktadır. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve Cumhurbaşkanlığı İnsan Kaynakları Ofisi iş birliği ile düzenlenen "Psikososyal Destek Hizmeti Eğitim Programı", afet bölgesinde görev alacak personel için "Afet Bölgesine Hazırlık", "Afet Bölgesinde Hizmetler ve Yönlendirme Mekanizmaları", "Psikolojik İlk Yardım" ve "Sahada Etik ve Davranış Kuralları" başlıklarını içermektedir. Bu eğitime 5115 personel katılmıştır (ASHB, 2024a). Bu eğitimler, afetzedelere sunulan psikososyal destek hizmetlerinin bireylerin psikolojik travmalarını azaltmalarına ve toplumsal yaşama yeniden uyum sağlamalarına önemli katkılar sağladığı gözlemlenmektedir (Altun, 2016).

Afetlerde Krize Müdahale: Kahramanmaraş Depremi'nde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının Çalışmaları

Sosyal hizmetler, toplumun çeşitli kesimlerine yönelik olarak işsizler, yoksullar, evsizler, engelliler, yaşlılar ve afetlerden olumsuz etkilenen bireyler gibi gruplara önemli müdahalelerde bulunmaktadır. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHB), özel ihtiyaç sahibi grupları tanımlarken, kadınlar, çocuklar, engelliler, yaşlılar, mülteciler, etnik gruplar, psikiyatrik rahatsızlığı olan bireyler ve kurum bakımında olanlar gibi, psikososyal risk altındaki bireyleri içeren geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır. Özellikle deprem gibi afetler sonrasında, bu gruplara yönelik çeşitli faaliyetler yürütülmekte, güvenli alanlara taşıma, düzenli taramalar yapma, medikal ihtiyaçların karşılanması ve sosyal market çadırları kurma gibi hizmetler sunulmaktadır (Koç ve Yalçın, 2023). Deprem bölgesindeki özel ihtiyaç gruplarına yönelik olarak, ASHB tarafından düzenlenen psikososyal destekler, refakatsiz çocukların ailelerine veya yakınlarına güvenli bir şekilde kavuşturulmasını amaçlamakta, çağrı merkezleri kurarak ve çocukların tanımlayıcı özelliklerini kaydederek bu süreci desteklemektedir. TÜBİTAK ile iş birliği içinde yürütülen çalışmalar, yüz tanıma teknolojileri kullanılarak eşleştirmeler yapılarak çocukların ailelerine ulaşmalarını kolaylaştırmaktadır. Ailelere yönelik bilgi sorgulama ekranları, ailelerin çocukları hakkında bilgi edinmelerine olanak tanımaktadır (ASHB, 2024b). Bu süreçlerde, afet sonrası özel ihtiyaç sahibi gruplara yönelik sunulan hizmetlerin, bu grupların özel koşulları ve ihtiyaçları göz önünde bulundurularak tasarlanması, toplumsal iyileşmeye katkıda bulunmakta ve bireylerin psikolojik travmalarını azaltarak toplumsal yaşama yeniden uyum sağlamalarını desteklemektedir (Duman, 2023; TMMOB, 2023).

2. YÖNTEM VE MATERYAL

Bu araştırma, 6 Şubat 2023 tarihinde Kahramanmaraş ilinde meydana gelen deprem sonrası etkilenen bireyler ve Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHB) çalışanları ile yapılan derinlemesine mülakatlar üzerine kuruludur. Araştırmanın amacı, depremzedelerin demografik bilgilerini ve yaşadıkları deneyimler hakkında bilgi toplamak, aynı zamanda ASHB'nin sunduğu desteklerin yeterliliğini değerlendirmektir. Araştırma, betimsel bir tasarım kullanarak, 25 depremzede ve 5 ASHB çalışanından oluşan bir örnekleme gerçekleştirilmiştir. Katılımcılar rastgele örnekleme yöntemiyle seçilmiş ve etik kurallar çerçevesinde bilgilendirilmiş onam alınmıştır. Veri toplama süreci, yüz yüze gerçekleştirilen derinlemesine mülakatlarla 10.01.2024 ile 28.02.2024 tarihleri arasında tamamlanmıştır.

Mülakat formu, katılımcıların yaş, doğum yeri, medeni durum, eğitim düzeyi gibi demografik bilgileri toplamak için tasarlanmıştır. İkinci bölümde ise deprem deneyimleri, psikolojik travmalar ve sosyoekonomik durumlarına ilişkin ASHB desteklerinin etkinliği üzerine sorular yer almaktadır. ASHB çalışanlarına yönelik mülakat formu ise mesleki kıdem, branş ve deprem sonrası çalışma biçimlerine ilişkin sorular içermektedir. Araştırmanın etik hususları, katılımcılardan yazılı onam alınması ve verilerin gizliliğinin garanti altına alınması şeklinde titizlikle ele alınmıştır. Verilerin analizi, içerik analizi yöntemiyle yapılarak, toplanan nitel veriler ana temalar etrafında gruplandırılmış ve katılımcı yanıtlarının derinlemesine anlaşılması hedeflenmiştir. Bu çalışma, depremzedelerin ve ASHB çalışanlarının deneyimlerini detaylı bir

Afetlerde Krize Müdahale: Kahramanmaraş Depremi'nde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının Çalışmaları

şekilde inceleyerek, afet müdahale ve destek süreçlerinin etkinliğini değerlendirmeyi amaçlamaktadır (Koç ve Yalçın, 2023).

3. BULGULAR

3.1. Depremzedelerle Yapılan Görüşmelere Dair Bulgular

Deprem sonrası toplulukların demografik yapısını ve bu yapının depremle nasıl etkileşime girdiği Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Depremzedelerin Demografik Dağılımı

K-Değişkenler		n=25	Yüzde (%)
Yaş	22-30	13	52,00%
	31-44	9	36,00%
	44+	3	12,00%
Toplam		25	100,00%
Medeni durum	Evli	12	48,00%
	Bekar	13	52,00%
Toplam		25	100,00%
Çocuk sayısı	Yok	4	33,33%
	1	3	25,00%
	2	2	16,67%
	3 ve üstü	3	25,00%
Toplam		25	100,00%
Meslek	Öğrenci	1	4,00%
	Öğretmen	17	68,00%
	Müdür Yrd./Müdür	2	8,00%
	Memur	2	8,00%
	Hizmetli	1	4,00%
	Ev Hanımı	1	4,00%
	Emekli	1	4,00%
Toplam		25	100,00%
Gelir durumu	17.000 ve altı	5	8,00%
	23.000-39.000	12	48,00%
	40.000-50.000	8	44,00%
Toplam		25	100,00%
	Hasarsız	3	12,00%
	Hafif yada az hasarlı	16	64,00%

Afetlerde Krize Müdahale: Kahramanmaraş Depremi'nde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının Çalışmaları

Depremde ikamet edilen konutun hasar durumu	Orta hasarlı	1	4,00%
	Ağır hasarlı	4	16,00%
	Ağır hasar sonrası yıkım kararı alındı	1	4,00%
Toplam		25	100,00%

Kahramanmaraş depremi sonrası genç yetişkinlerin (22-30 yaş arası) deprem etkilerini yönetme ve kriz durumlarına adaptasyon kapasitelerini incelemek için fırsatlar sunmaktadır, çünkü bu yaş grubu katılımcıların yarısını (%52) temsil etmektedir. Katılımcıların medeni durumları neredeyse eşit olarak dağılmış (%48 evli, %52 bekar), bu da deprem sonrası destek hizmetlerinin farklı medeni durumlardaki bireylere etkisini analiz etmek için zemin hazırlamaktadır. Meslek grupları içinde öğretmenler (%68) çoğunluğu oluşturmakta, bu durum öğretmenlerin deprem sonrası toplum içindeki rollerini ve kriz yönetimi süreçlerindeki etkilerini değerlendirmek için önemli bir alan sunmaktadır. Ekonomik açıdan, katılımcıların çoğu orta gelir seviyesinde olup (%48, 23.000 ile 39.000 arası gelir), bu da deprem sonrası ekonomik esneklik ve kaynakların yeniden tahsis edilmesini incelemek için bir ölçüt sağlamaktadır. Konut durumuna gelince, çoğunluk az veya hafif hasar görmüş evlerde yaşamakta (%64), ancak ağır hasarlı evlerde yaşayanların oranı (%20) yapısal dayanıklılık ve afet hazırlıkları üzerine daha fazla araştırma yapılması gerektiğini işaret etmektedir. Çocuk sahibi olma durumu dengeli bir dağılım göstermekte, çocuk sahibi olmayanların oranı (%33) deprem sonrası aile planlaması ve çocuklara yönelik destek hizmetlerinin önemini vurgulamaktadır.

Tablo 2. Deprem sırasında depremzedelerin davranışlarının analizi

Soru	Temalar	Yanıtlar	N=25	%
Deprem sırasında neredeydiniz ve ilk tepkiniz ne oldu?	Deprem anında evde kalma ve Yaşam Üçgeni Oluşturma (Çök-Kapan-Tutun)	Deprem anında evdeydim. Ne olduğunu anlamadığım için şoka girdim ve hareket edemedim. Yatağın yanına çökerek sarsıntının bitmesini bekledim.(K2)	5	20,00%
		Evdeydim. Panikledim. Çök kapan tutun yaptım.(K4)		
		Deprem esnasında Kahramanmaraş Göksun İlçesinde kendi evimdeydim. Sarsıntı başlamadan önce uyanıktım. Uyumak için yattığım esnada deprem başladı ve hemen ayağa kalktım. Başta ne olduğunu pek anlamadım sonrasında apartmanda bağırma sesleri duydum. Hemen yatağın kenarına çök kapan tutun yaptım ve sarsıntının geçmesini bekledim. Sonrasında aşağı indim.(K5)		
		Evdeydim. Önce tepkisiz kaldım ne olduğunu anlamaya çalıştım. Daha sonra çök kapan tutun yaptım. Sallantı bittikten sonra dışarıya çıktım(K8)		
	Evdeydim. Depremi hissettiğimde çök kapan tutun yaptım.(K25)	4	16,00%	
	Deprem bitişinden sonra dışarı çıkma			Evdeydim. Korktum ve depremin bitmesini bekledim. Ardından dışarı çıktım.(K7)
				Evdeydim. Uykudan uyanınca deprem oluyor diye bağırdım. Çocuklarımın yanına koştum. Deprem bittikten sonra gerekli malzemeleri alıp dışarı çıktım.

Afetlerde Krize Müdahale: Kahramanmaraş Depremi'nde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının Çalışmaları

	İkinci depremde ailemden uzaktaydım. Ailemin yanına gidip güvenli bir yere götürdüm.(K15)		
	Evde eşim ve çocuğumun yanıdaydım. Deprem bitene kadar onları sakinleştirmeye çalıştım. Daha sonra dışarı çıktık(K20)		
	Evde yatakta uyuyorduk. Daha önceden deprem tecrübem olduğu için depremin bitmesini bekledim ve eşim ile birlikte dışarı çıktım. Çok korkmuştuk(K24)		
Korku ve panikle hareket etme	Evdeydim. Çok korktum. Çocuklarımı alarak dışarı çıktım.(K1)	9	36,00%
	Evdeydim. İlk olarak ailemi bir araya topladım ve dışarı çıktık.(K6)		
	Evdeydim. Büyük sarsıntıyı hissettiğimde uyandım, çok korktum ve ailemin yanına koştum(K11)		
	Göksun'daki evimde idim. İlk olarak korktum ve güvenli bir yere geçmeye çalıştım.(K13)		
	Deprem sırasında evdeydim ve ilk olarak korktuğum için evden dışarı kaçtım.(K14)		
	Evdeydim. 2 katlı ev olduğundan biran önce dışarı çıkmak istedim ama kapıyı açamadığım için çıkamadım korku ve panik içerisindeydim.(K17)		
	Deprem sırasında Türkoğlundaki evimdeydim. Korktum ve kardeşimin yanına gittim.(K18)		
	Kahramanmaraşta evimdeydim. Uyuyordum, çok korktum ve dışarı kaçtım(K19)		
	Göksunda evdeydim. İlk olarak korktum ve sonrasında ailemi bir araya toplayarak dışarı çıktık(K23)		
Şok ile tepkisiz kalma	Evdeydim. Korktum, şoka girdim herhangi bir tepki veremedim.(K3)	7	28,00%
	Deprem esnasında evdeydim ve ilk defa böyle bir deprem yaşadığım için çok korktum.(K9)		
	Göksun'daki evimde idim. Uyuyordum ve ilk olarak ne olduğunu anlamaya çalıştım. Çok korkmuştum.(K10)		
	Evdeydim. Korktum ve şoka girdim.(K12)		
	Evde uyuyordum. Korktum ve şaşırdım.(K16)		
	Göksundaydım. Şoka girdim hareket edemedim. Depremi geçmesini bekledim.(K21)		
	Evdeydik. Şok yaşadık. Allaha sığındık.(K22)		
Toplam		25	100,00%

Tablo 2, deprem sırasında bireylerin gösterdiği tepkileri üç ana tema altında incelemektedir: "Deprem anında evde kalma ve Yaşam Üçgeni Oluşturma", "Depremi bitişinden sonra dışarı çıkma", ve "Korku ve panikle hareket etme". Deprem anında evde kalma ve Yaşam Üçgeni Oluşturma: Bu tema altında, katılımcıların %20'si deprem anında yaşadıkları şoku ve güvenli bir pozisyon almayı başardıklarını ifade etmişlerdir. Bu durum, deprem bilinci ve eğitiminin önemini göstermektedir. Depremi bitişinden sonra dışarı çıkma: Katılımcıların %16'sı deprem sonrası hemen dışarı çıktıklarını belirtmiş, bu durum aile bireylerini koruma içgüdüsünün güçlü olduğunu göstermektedir. Korku ve panikle hareket etme: Bu en yaygın tepki olup,

Afetlerde Krize Müdahale: Kahramanmaraş Depremi'nde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının Çalışmaları

katılımcıların %36'sını kapsamaktadır. Korku ve panik, genellikle düşünülmeden yapılan hızlı hareketlere yol açmıştır. Ek olarak, %28'lik bir grup şok nedeniyle tepkisiz kalmış, bu da kriz anlarında psikolojik hazırlığın önemini vurgulamaktadır. Bu tepkiler, deprem eğitim programlarının ve psikolojik destek stratejilerinin önemini ortaya koymakta ve doğal afetlere karşı toplum direncini artırmak için politika yapımcılar ve acil durum yönetimi uzmanlarına değerli veriler sunmaktadır.

Depremzedelerin ASHB desteklerinden yararlanmasına ilişkin görüşleri ise, depremzedelerin Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın (ASHB) destek ve hizmetlerinden yararlanma durumlarını incelemiştir. %32'lik bir kısım bu hizmetlerden yararlanmışken, %68'lik büyük bir çoğunluk yararlanmamıştır. Bu durum, hizmetlerin yeterince tanıtılmadığı, erişim sorunları yaşandığı veya gereksinimlere uygun hizmetlerin sunulmadığı gibi sebeplerden kaynaklandığı belirtilmiştir. Bu veriler, ASHB'nin hizmetlerinin erişilebilirliğini ve etkinliğini artırmak, kriz yönetimi stratejilerini iyileştirmek ve afetlere daha dirençli bir toplum oluşturmak için analiz edilmelidir. Hizmetlerin neden kullanılmadığına dair detaylı mülakatlar yapılması, bu konuda önemli içgörüler sunmaktadır.

ASHB'nin depremzedelerin ihtiyacını karşılamasına ilişkin depremzedelerin görüşleri ise, depremzedelerin Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın (ASHB) sunduğu hizmetlerin etkinliği hakkındaki görüşlerini ele almıştır. Verilere göre, %24 cevap vermemiş, %28 hizmetleri etkisiz bulmuş, %12 hizmetleri pek etkili bulmamış, %20 hizmetleri orta derecede etkili bulmuş ve yalnızca %16 hizmetleri etkili olarak değerlendirmiştir. Bu sonuçlar, ASHB'nin hizmetlerinin kapsayıcılığı ve etkinliği konusunda ciddi iyileştirmelere ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir. Hizmetlerin iyileştirilmesi, daha geniş bir memnuniyet sağlayarak toplumun afetlere direncini artırabilir ve afet yönetiminde daha başarılı bir yaklaşımın benimsenmesine katkıda bulunabilir.

Tablo 3. ASHB hizmetlerinin geliştirilmesi gereken yönleri hakkında depremzedelerin görüşleri

Soru	Temalar	Yanıtlar	N	%
Deprem sonrası ASHB tarafından sunulan hizmetlerin genel olarak hangi alanlarda geliştirilmesi gerektiğini düşünüyorsunuz?	Hizmetlerin yeterliliği	Fikrim yok (K2),	3	12,00%
		Tüm konularda hizmetlerin geliştirilmesi gerektiğini düşünüyorum.(K15)		
		Hizmetler yeterliydi.(K20)		
Deprem sonrası ASHB tarafından sunulan hizmetlerin genel olarak hangi alanlarda geliştirilmesi gerektiğini düşünüyorsunuz?	Barınma, beslenme ve sağlık	Çadır, ısıtıcı ve yemek gibi temel ihtiyaçların daha hızlı ulaştırılması gerekiyor.(K1)	9	36,00%
		Kriz anında beslenme ve barınma alanında gelişim göstermeli(K3)		
		Barınma, yaş ve sağlık konularını geliştirmeli(K6)		
		Ulaşım ve beslenme hizmetleri geliştirilmeli.(K9)		
		Barınma ve Ulaşım konusundaki hizmetlerin daha da geliştirilmesi gerektiğini düşünüyorum(K10)		

Afetlerde Krize Müdahale: Kahramanmaraş Depremi'nde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının Çalışmaları

	Konteyner hizmetinin daha etkili ve yaygın olması gerektiğini düşünüyorum.(K11)		
	Barınma yeri temin etme konusunda geliştirilmeli.(K14)		
	Gıda ve barınma ihtiyacının yeterli düzeyde olması gerektiğini düşünüyorum. Psikolojik yardım konusunda daha etkin hizmetler sunulmalı(K19)		
	Öncelikle Psikolojik destek konusunda daha etkili olunmalı. İlk yardım konusunda da hizmetlerin daha etkili ulaştırılması.(K23)		
Maddi ve manevi desteklerin artırılması isteği	Depremzedelerin psikolojik ve sosyal açıdan daha etkin bir şekilde desteklenmesi gerektiğini düşünüyorum.(K4)	5	20,00%
	Maddi ve Manevi destekler daha da artırılmalı(K7)		
	Yardıma muhtaç aileler daha fazla desteklenmeli(K8)		
	Depremden etkilenen insanlara yönelik destekler daha artırılmalı.(K12)		
	Maddi ve manevi olarak daha çok yardım edilmeli (K17)		
Hizmetlere erişim	Psikososyal desteklere ulaşmakta zorluk çeken vatandaşların ihtiyaçlarının giderilmesi, engelli bireyler için daha kapsamlı çalışmalar yapılması. Örneğin işaret dili bilen çalışan istihdam edilmeli.(K5)	2	8,00%
	Sunulan hizmetler daha planlı olmalı ve herkese ulaşmalı.(K13)		
Kurumlar arası iletişim	Afad ile işbirliği yapılarak depremin ilk anında korunma barınma ve beslenme ihtiyaçları giderilmeli(K16)	3	12,00%
	İletişim alanında yetersiz olduklarını düşünüyorum(K22)		
	İhtiyacı olan ve olmayanın daha titiz şekilde ayırt edilmeli. Daha sistemli çalışılmalı(K25)		
Deprem sonra iyileşme için kurumlardan beklentiler	Kalıcı konutların ağır hasarlı binaları da kapsayacak şekilde hak sahiplerine bir an önce tamamlanarak verilmesi.(K18)	3	12,00%
	Yardımlar daha uzun soluklu olmalı (K21)		
	Çocuklara psikolojik destek(K24)		
Toplam		25	100,00%

Tablo 3, depremzedelerin Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın (ASHB) sunduğu hizmetlerin iyileştirilmesi gereken alanlar hakkındaki görüşlerini analiz etmektedir. %12'lik bir kesim mevcut hizmetlerin yeterli olduğunu belirtirken, çoğunluk çeşitli iyileştirmeler önermiştir. Özellikle barınma, beslenme ve sağlık hizmetleri %36 ile en çok geliştirilmesi gereken alanlar olarak görülmüştür. Ayrıca, %20'lik bir grup maddi ve manevi desteklerin artırılmasını istemiş, %8'lik bir kesim hizmetlere erişimde zorluklar yaşandığını ifade etmiştir. Kurumlar arası iletişim

Afetlerde Krize Müdahale: Kahramanmaraş Depremi'nde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının Çalışmaları

ve işbirliği ile deprem sonrası iyileşme için kalıcı çözümler sunulması gerektiğini belirtenler de %12'lik bir oranla dikkat çekmiştir. Bu görüşler, ASHB'nin deprem sonrası hizmetlerini nasıl iyileştirebileceği konusunda önemli içgörüler sağlar ve bu bilgilerin, daha etkin bir iyileştirme stratejisi geliştirilmesi için kullanılması gerektiğini vurgulamaktadır.

Tablo 4. ASHB Özel ihtiyaçları karşılama konusunda depremzedelerin görüşleri

Soru	Temalar	Yanıtlar	N	%
ASHB'nin deprem sonrası sunduğu hizmetler arasında, sizin veya ailenizin özel ihtiyaçlarını karşılamada zorlandığı bir hizmet oldu mu? Eğer olduysa, bu hizmetler nelerdir ve hangi alanlarda zorlandınız?	Temel ihtiyaçların karşılanmasında zorluk	Çadır ve Yiyecek ihtiyacı(K1)	7	28,00%
		Barınma konusunda sorun yaşadık. Çadır bulamadık.(K2)		
		Barınmak için çadır yetersizdi.(K3)		
		Beslenme ve kişisel ihtiyaçların karşılanması konusunda eksikler vardı. Barınma ve çadır bulma konusunda zorlandık.(K9)		
		Depremden sonraki 3 gün kimse yiyecek bulamadı. İlk anlarda daha organize ve hazırlıklı olunmalı(K16)		
		Barınma ihtiyacı yeterince karşılanmadı. İhtiyaç fazla fakat kaynak azdı.(K19)		
		Barınma ve yiyecek-içecek ihtiyaçlarını karşılamada zorluk yaşanıldı(K22)		
Ulaşım/Trafik	Ulaşım hizmetlerinin karşılanmasında zorlandım(K10)	Ulaşım hizmetlerinin karşılanmasında zorlandım(K10)	2	8,00%
		Barınma ve ulaşım konusunda zorluklar yaşandı.(K13)		
Yetersiz /Kısıtlı hizmet	Yetersiz /Kısıtlı hizmet	ASHB'nin hiçbir hizmetinden faydalanamadık. Herhangi bir hizmet göremedik.(K15)	3	12,00%
		Özel ihtiyaçların karşılanması konusunda yeterli değillerdi. Kısıtlı hizmet aldık.(K23)		
Özel ihtiyaçlarım karşılandı/zorlanmadılar	Özel ihtiyaçlarım karşılandı/zorlanmadılar	İmkanlar dahilinde özel ihtiyaçlarım karşılandı.(K24)	9	36,00%
		Hayır/Olmadı (K5,K7,K8,K11,K14,K17,K18,K20,K25)		
Hizmet/Yardım almadık	Hizmet/Yardım almadık	Hizmet almadım /özel bir hizmet almadım (K4,K6,K12,K21)	4	16,00%
Toplam			25	100,00%

Afetlerde Krize Müdahale: Kahramanmaraş Depremi'nde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının Çalışmaları

Tablo 4, depremzedelerin Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın (ASHB) deprem sonrası sunduğu hizmetlerin yeterliliği hakkında değerlendirmelerini içermektedir. Verilere göre, %28'lik bir kesim temel ihtiyaçlar konusunda, özellikle barınma ve beslenme alanlarında yetersizlikler olduğunu belirtmiştir, bu durum dağıtım ve organizasyon eksikliklerini göstermektedir. %8'lik bir grup ulaşım ve lojistikte zorluklar yaşadığını, %12'lik bir kesim ise sunulan hizmetlerden hiç faydalanamadığını ya da bu hizmetlerin yetersiz kaldığını ifade etmiş. Ancak, %36'lık bir grup özel ihtiyaçlarının karşılandığını rapor etmişken, %16'sı özel bir hizmet almadıklarını veya gereksinim duymadıklarını belirtmiştir. Bu veriler, ASHB'nin hizmetlerini daha etkin ve kapsayıcı hale getirmesi gerektiğini, özellikle temel ihtiyaçlar ve ulaşım konularında iyileştirmeler yapılması gerektiğini ortaya koymaktadır. Bu geri bildirimler, afetlere yanıt vermede önemli iyileştirmeler yapılabilmesi için kullanılabilir.

Tablo 5. ASHB'nin Deprem sonrasında etkili ve hızlı olması için depremzedelerin önerileri

Soru	Temalar	Yanıtlar	N	%
ASHB'nin deprem müdahalesi sırasında ve sonrasında, halkın ihtiyaçlarına daha hızlı ve etkili bir şekilde yanıt verebilmesi için önerileriniz nelerdir?	İletişim	Belirli noktalara iletişim için telefonlar konulabilir.(K1)	4	16,00%
		ASHB'nin online platformunun geliştirilmesi, daha kullanışlı hale getirilmesi, telefon hatlarının ulaşılabilirliğinin artırılması.(K5)		
		İletişim ve ulaşım hizmetleri geliştirilmeli(K8)		
		İnternet hizmetleri daha etkin kullanılarak insanlara daha hızlı ulaşım sağlanabilir.(K14)		
	Lokal Organizasyon Planlaması	Temel ihtiyaçların karşılanması konusunda daha organize bir sistem geliştirilmeli. Birçok yardım tırı geldi ama depremzedelere ulaştırma konusunda sorunlar yaşandı. Dağınıktı.(K6)	8	32,00%
		Daha sistematik ve ulaşılabilir olmalı(K7)		
		Yardımları daha hızlı ulaştırabilmek için daha fazla şube açılmalı.(K11)		
		Daha ulaşılabilir ve planlı olmalı(K13)		
		Zor durumdaki insanlara ayırt etmeksizin yardım edilmeli. Prosedür işlemleri ile vakit kaybedilmemeli(K21)		
		Deprem birimlerinin diğer kurum ve kuruluşlar ile hızlı bir şekilde iletişim kurması ve deprem öncesinde oluşacak tüm ihtiyaçların bölgelerde hazır olması(K22)		
		Kurumlar arasında daha sistematik ve koordineli iletişim ağı olmalı		
		Daha iyi organizasyon ve planlama. Organize olmuş bir ekip(K24)		
	Yerel yönetim ve Kamu personelinden beklentiler	Psikolojik ve sosyal açıdan daha fazla destek sağlanmalı.(K4)	7	28,00%
		Daha planlı çalışılmalı ve iş bölümü daha etkin bir şekilde yapılmalı.(K9)		

Afetlerde Krize Müdahale: Kahramanmaraş Depremi'nde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının Çalışmaları

		Alanda daha etkin katılım sağlanabilir.(K10)		
		Daha etkin bir şekilde halkın yanında bulunması.(K15)		
		Kamu kurumlarının ve görevlilerinin hepsinin sorumluluğu olmalı. Özellikle yerel yönetimler daha etkin olmalı. Bir kamu görevlisi olarak belediye personeline yardım götürmek zorunda değiliz.(K16)		
		Deprem bölgelerinde ve yakın bölgelerde temel ihtiyaçların depolandığı alanlar olmalı. Özellikle kurtarma çalışmaları için teçhizat yeterliliği sağlanmalı.(K19)		
		Deprem sonrasında toplanma alanlarının artırılması ve toplanma alanlarına yakın hizmet binalarının yapılması.(K23)		
	Kriz öncesi önleme hizmetleri	Toplanma alanları artırılmalı. Daha etkin kullanılmalı.(K2)	4	16,00%
		Kriz anının gelmesi beklenmeden önleme çalışmalarının yapılması gerektiğini düşünüyorum(K3)		
		Deprem her an olabileceği göz önünde bulundurularak daha hazırlıklı olunmalı.(K12)		
		Yapılan hizmetler daha planlı olmalı. Köylerde yangınlar çıktı. Bu konuda önlemler alınmalı. Köylere acil yangın söndürme bölümleri yapılmalı. Evler yapılırken bu konuda dayanıklı olması konusuna özen gösterilmeli.(K18)		
	Öneri yok	Yeterliydi. Bir önerim yok(K20,K25)	2	8,00%
Toplam			25	100,00%

Tablo 5, depremezelerin Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na (ASHB) yönelik önerilerini toplamıştır. Bu öneriler ASHB'nin afet müdahalesini daha hızlı ve etkili hale getirmeyi amaçlamaktadır. Öneriler şu ana başlıklarda toplanmıştır:

İletişim: Katılımcıların %16'sı iletişim altyapısının güçlendirilmesini önermiş, yerel iletişim noktaları kurulması, online platformların iyileştirilmesi ve telefon ile internet hizmetlerinin etkinleştirilmesi gibi önerilerde bulunmuştur.

Lokal Organizasyon ve Planlama: Bu kategori en fazla öneri olarak %32 oranında yer almış, yardım dağıtımının daha organize ve planlı yapılması, kurumlar arası koordinasyon ve acil durum ihtiyaçlarının önceden hazırlanması gibi öneriler içermiştir.

Yerel Yönetim ve Kamu Personeli: %28 oranında yer alan bu öneriler, yerel yönetimlerin ve kamu görevlilerinin daha etkin çalışması, psikolojik ve sosyal desteklerin artırılması ve halkla daha etkili iletişim kurulması gerektiğini vurgulamıştır.

Kriz Öncesi Önleme Hizmetleri: Katılımcıların %16'sı, kriz öncesi önlemlerin artırılması, toplanma alanlarının çoğaltılması ve daha etkin kullanılması gerektiğini belirtmiştir.

Genel Memnuniyet ve Öneri Eksikliği: Bazı katılımcılar (%8) mevcut hizmetlerden memnun olduklarını veya özel bir öneride bulunmadıklarını ifade etmiştir.

Afetlerde Krize Müdahale: Kahramanmaraş Depremi'nde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının Çalışmaları

Depremzedelerin Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHB) dışında destek aldıkları kurumlar incelenmiştir. %24'ü herhangi bir kurumdan yardım almadıklarını, %20'si genel olarak hizmet veya destek almadıklarını ifade etmiş, %4 ise cevap vermemiştir. AFAD başta olmak üzere, belediyeler, Kızılay ve diğer STK'lar gibi kurumlar, çeşitli destekler sunmuştur. AFAD, özellikle kira desteği, belediye ve Kızılay ile ortak çalışmalar yaparak önemli bir rol oynamıştır. Ancak, bazı bireylerin yardım alamadığını belirtmeleri, destek sistemlerinde iyileştirilmesi gereken alanlar olduğunu göstermektedir. Bu bilgiler, deprem sonrası destek mekanizmalarını geliştirmek için kullanılabilir.

Depremzedelerin psikososyal destek hizmetlerine ilişkin görüşleri analiz edilmiştir. Bulgulara göre, %60'lık bir çoğunluk bu tür desteklere ihtiyaç duymadığını belirtirken, sadece %4'ü mevcut hizmetleri yeterli ve faydalı bulmuştur. Öte yandan, %36'lık bir kesim psikososyal destek hizmetlerine ihtiyaç duyduğunu fakat bu hizmetlere erişimde zorluk yaşadığını ifade etmiştir. Bu veriler, psikososyal destek hizmetlerinin etkinliği ve erişilebilirliği konusunda ciddi iyileştirmelere ihtiyaç olduğunu göstermektedir. Önerilen iyileştirmeler arasında, hizmetlerin çeşitlendirilmesi ve erişimin kolaylaştırılması yer almakta, bu sayede depremzedelerin duygusal ve psikolojik ihtiyaçlarının daha etkin şekilde karşılanması hedeflenmektedir.

Tablo 6. Depremzedelerin gelecek doğal afetler için ASHB'nin sunabileceği hizmetlere ilişkin görüşleri

Soru	Temalar		N	%
	Beklentisi yok	Beklentim yok(K7,K20,K24,K25)/Hizmet alamadığım için tepkiliyim bu sebeple herhangi bir beklentim yok.(k13)	5	20,00%
Gelecekte benzer doğal afetlerde ASHB'nin sunabileceği hizmetler konusunda beklentileriniz nelerdir?	Maddi ve manevi yardım çalışmaları	Maddi yardım yapılması(K1)	6	24,00%
		Psikolojik ve sosyal açıdan afetzedelere daha fazla destek sağlanmalı(k4)		
		Psikolojik destek konusunda daha etkin hizmet verilmeli.(k8)		
		Öncelikle Psikososyal konusunda istihdam sağlanmalı. Acil-Özel ihtiyaçların depolanması ve anında ulaştırılması konusunda çalışmalar yapılmalı.(k23)		
		Yardımlar daha genele yayılarak yapılmalı(k21)		
		Maddi ve manevi desteklerin iyileştirilmesi gerekmektedir.(K19)		
	Deprem öncesi barınma ve yiyecek sorunu organizasyonu	Barınma imkanları, toplanma alanları, ulaşım ve yiyecek(k2)	5	20,00%
Deprem öncesinde yerleşim yerleri daha özenli belirlenmeli(k3)				
Barınma, iaşe ve sağlık hizmetlerinin daha etkili ve organize bir şekilde yerine getirilmesi konusunda çalışma yapılmalı. (k6)				
Özellikle konut sorununa çözüm üretilmeli. Gerekirse şehirlere konteyner depoları kurulmalı. (k11)				
Her il ve ilçede ihtiyaçlara yönelik sağlam bina, barınma, yiyecek temini, etkili ve hızlı iletişim için gerekli araç-gereç ve sağlık hizmetleri(k22)				
Liyakat gereksinimi	Alanında uzman kişiler halkı daha fazla bilgilendirmeli(k9)	2	8,00%	

Afetlerde Krize Müdahale: Kahramanmaraş Depremi'nde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının Çalışmaları

		Alanında uzman kişiler deprem bölgesine gitmeli. Korunma, beslenme ihtiyaçları giderilmeli(k16)		
Hizmet düzenlemesi		Yaşlı ve engelli bireylerin, çocukların ihtiyaçları öncelikli tutularak daha kapsamlı hizmetler verilmeli(k5)	3	12,00%
		Sunduğu hizmetleri daha etkin ve daha hızlı şekilde uygulamalarını beklerim.(k10)		
		Daha hızlı ve güvenilir internet ulaşımı ve barınma hizmetleri(k14)		
Deprem		Daha planlı ve hazırlıklı olunmalı.(K12)	3	12,00%
		Bundan sonraki süreçte yaşanacak doğal afetlere daha hazırlıklı olunmalı(K17)		
		Binaların hasar tespitleri yapılmalı.(K18)		
Cevap yok		Fikrim yok	1	4,00%
Toplam			25	100,00%

Tablo 6, depremzedelerin gelecek doğal afetler için Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'ndan (ASHB) beklentilerini içermekte ve bu beklentiler çeşitli temalar altında toplanmıştır. Bu veriler, ASHB'nin afet müdahale stratejilerini ve hizmetlerini geliştirmek için önemli içgörüler sunmaktadır.

Maddi ve Manevi Yardım Çalışmaları: Depremzedelerin %24'ü maddi ve manevi yardım talep etmişler, bu da deprem sonrası finansal destek ve psikolojik danışmanlık hizmetlerine olan ihtiyacı göstermektedir. Özellikle psikososyal desteğin artırılması, kriz anında bireylerin duygusal ve psikolojik ihtiyaçlarının daha etkin şekilde karşılanmasını sağlayabilmektedir.

Deprem Öncesi Hazırlıklar: %20'lik bir kesim, afet öncesinde barınma, yiyecek, sağlık hizmetleri ve ulaşım gibi temel ihtiyaçların daha iyi organize edilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu, ASHB'nin afet öncesinde hazırlıklı olmasının ve kaynakları etkili bir şekilde yönetmesinin önemini vurgulamaktadır.

Liyakat Gereksinimi: %8'lik bir grup, alanında uzman kişilerin deprem bölgesine gönderilmesi ve halkın daha fazla bilgilendirilmesi gerektiğini önermiştir. Uzman kişilerin yerinde müdahaleleri, afet yönetimi süreçlerinin daha etkili olmasına katkıda bulunabilmektedir.

Hizmet Düzenlemesi: Depremzedelerin %12'si, özellikle yaşlılar, engelliler ve çocuklar gibi hassas grupların ihtiyaçlarının öncelikli olarak karşılanmasını talep etmiştir. Ayrıca, hizmetlerin daha hızlı ve güvenilir şekilde sunulmasını beklediklerini ifade etmişlerdir.

Deprem Hazırlığı: Yine %12'lik bir kesim, gelecekteki doğal afetlere daha hazırlıklı olunması gerektiğini, binaların hasar tespitlerinin yapılması ve daha planlı bir yaklaşım sergilenmesi gerektiğini belirtmiştir.

Beklentisizlik ve Tepkisellik: %20'lik bir kesim herhangi bir beklentiye sahip olmadıklarını ya da hizmet alamadıkları için tepkili olduklarını dile getirmiştir.

Afetlerde Krize Müdahale: Kahramanmaraş Depremi'nde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının Çalışmaları

Bu bulgular, ASHB'nin gelecek doğal afetlere yönelik hizmetlerini, afet öncesi ve sonrası planlamalarını ve özellikle savunmasız gruplara yönelik hizmetlerini güçlendirme yönünde değerlendirilebilmektedir. Depremzedelerin görüşleri, hizmetlerin daha kapsamlı ve erişilebilir hale getirilmesi, ayrıca afet hazırlıklarının iyileştirilmesi gerektiğini göstermektedir.

Depremzedelerin Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın (ASHB) afet eğitim ve bilinçlendirme faaliyetleri hakkındaki bilgi düzeyleri ve bu faaliyetlerin yeterliliği üzerine görüşleri incelenmiştir. Katılımcıların %72'si bu faaliyetler hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıklarını ifade etmiş, bu durum afet eğitimlerinin daha geniş kapsamlı ve erişilebilir hale getirilmesi gerektiğini göstermektedir. Sadece %8'lik bir kesim eğitimleri yeterli bulurken, %12'lik bir kesim eğitimlerin yetersiz olduğunu belirtmiştir. Ayrıca, eğitimlerin pratikteki sınırlılıklarına dikkat çeken görüşler de vardır. Bu bilgiler, ASHB'nin afet eğitim ve bilinçlendirme faaliyetlerini genişletmesi, çeşitlendirmesi ve daha etkin hale getirmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Eğitimlerin yanı sıra fiziksel altyapı ve erken uyarı sistemlerinin geliştirilmesi de önem taşımaktadır.

3.2. ASHB Çalışanları ile Yapılan Görüşmelere Dair Bulgular

ASHB çalışanları ile yapılan derinlemesine mülakatların çözümlemesine bu bölümde yer verilmektedir.

Tablo 7. ASHB çalışanlarının deprem sonrası üstlendikleri işlerin dağılımı

Sorular	ASHB Çalışanlarının Yaptıkları İşler	Katılımcı Kodu
6 Şubat 2023 tarihinde gerçekleşen Kahramanmaraş Depremi sonrası ASHB olarak gerçekleştirdiğiniz temel faaliyetler nelerdir?	İlk olarak konteyner ziyaretleri yaparak ihtiyaç analizi oluşturuldu. Aile Eğitim Programı kapsamında eğitimler düzenlendi ve çocukların yaşamış olduğu travmalarını etkilerini en aza indirmek amacı ile sosyal aktiviteler düzenlendi.	s1
	İlçe vatandaşları tarafından yapılan ayni ve nakdi yardımların organizasyonu ile görev yaptığımız bölgeye gelen depremzedelerin barınma ihtiyacını karşılamak için yardımsever vatandaşların verdiği evlere yerleştirilmesi ve ihtiyaçlarının karşılanması. Bunun yanında depremzedelere Psikososyal Destek faaliyeti ve görev bölgesine gelen Psikososyal Destek görevlilerinin görevlendirilmesi.	s2
	Deprem sonrasında evleri yıkılan ağır hasar alan veya bölgede kalmak istemeyen vatandaşlardan ilçemize gelenler için barınma, temel tüketim maddelerinin karşılanması ve sonrasında düzenli olarak ihtiyaç tespiti çalışmaları yapılarak ihtiyaç duyan ailelere psikososyal destekte bulunuldu.	s3
	<ul style="list-style-type: none">İlçemizde bulunan vatandaşlar tarafından yapılan yardımların organizasyonuİlçeye gelen depremzedelerin barınma ihtiyacının karşılanması için yardımsever vatandaşların verdiği evlere yerleşmesini sağlamakVatandaşlarımıza yönelik Psikososyal Destek Sağlamak	s4

Afetlerde Krize Müdahale: Kahramanmaraş Depremi'nde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının Çalışmaları

	İlçemize gelen depremzedeler için barınma hizmeti sağlandı, temel ihtiyaçlar tespit edilerek ihtiyaçları karşılandı, düzenli ev ziyaretleri gerçekleştirilerek psikososyal destek hizmeti sağlandı. Deprem bölgesine yapılan görevlendirmelerde de aynı hizmetler sunularak konteyner kentlerde hane ziyaretleri yapıldı. Hane ziyaretlerinde ihtiyaç analizi yapıldı. Konteyner kentlerde kurulan psikososyal destek çadırlarında eğitimler verildi, afet sonrası yaşanan travmaları en aza indirmek sosyal yaşantılarına dönmelerine kolaylaştırmak için aktiviteler ve etkinlikler düzenlendi. Özellikle çocuklar için oyun ve etkinlik çadırları kuruldu.	s5
--	---	----

Tablo 7, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHB) çalışanlarının Kahramanmaraş Depremi sonrasında gerçekleştirdiği çeşitli faaliyetleri detaylandırmaktadır. Bu faaliyetler arasında konteyner ziyaretleriyle barınma ve ihtiyaç analizi yapılması, psikososyal destek sağlanması, ayni ve nakdi yardımların organizasyonu, düzenli ev ziyaretleri ve konteyner kentlerde eğitimler düzenlenmesi yer almaktadır. Bu çalışmalar, depremzedelerin acil ve uzun vadeli ihtiyaçlarının karşılanmasına yöneliktir ve özellikle çocukların travmalarla başa çıkmalarına yardımcı olacak sosyal aktiviteleri içermektedir. Veriler, ASHB'nin deprem sonrası müdahalelerinin kapsamlı ve çeşitli olduğunu göstermekle birlikte, bu faaliyetlerin daha fazla bireye ulaşabilmesi ve etkinliğinin artırılması için sürekli iyileştirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bu tür veriler, deprem sonrası müdahalelerin daha iyi planlanması ve uygulanması için önemli dersler sunmakta, böylece benzer afet durumlarında daha hazırlıklı olunmasına katkı sağlamaktadır.

Tablo 8. Deprem sonrası öncelikli faaliyet hakkında ASHB çalışanlarının görüşleri

Sorular	ASHB Çalışanlarının Yaptıkları İşler	Katılımcı Kodu
Deprem sonrası hangi hizmetlerin öncelikli olarak sunulduğunu düşünüyorsunuz?	Giyecek, yiyecek ve barınma gibi temel ihtiyaçlar öncelikli olarak sunulmuştur.	S1
	Barınma, gıda gibi temel ihtiyaçların karşılanması ve Psikososyal Destek.	S2
	Depremzedelerin öncelikle barınma ihtiyacı karşılanarak temel gıda temizlik ve kıyafet ihtiyaçları karşılanmaktadır.	S3
	Barınma, gıda ve temel ihtiyaçlar Psikososyal Destek	S4
	Deprem sonrası kişilerin can güvenliği sağlandıktan sonra temel ihtiyaçların (barınma, yiyecek, giyecek, ilaç vb.) karşılanma işlemi öncelikli olarak sunulmaktadır.	S5

Tablo 8, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHB) çalışanlarının deprem sonrası öncelikli hizmetler hakkındaki görüşlerini değerlendirmektedir. Çalışanlar, deprem sonrasında barınma, gıda, giysi ve temel temizlik gibi ihtiyaçların öncelikle karşılandığını vurgulamışlardır. Ayrıca, psikososyal destek hizmetlerinin de önemli bir öncelik olduğunu belirtmişlerdir. Bu destekler depremzedelerin travmayla başa çıkmalarına ve normal yaşantılarına dönmelerine yardımcı

Afetlerde Krize Müdahale: Kahramanmaraş Depremi'nde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının Çalışmaları

olmaktadır. Bir çalışan, can güvenliğinin sağlanmasının ardından bu temel ihtiyaçların hızla karşılanmasının öncelikli olduğunu ifade etmiştir. Bu bilgiler, ASHB'nin deprem sonrası müdahalelerinin hem kapsamlı hem de çeşitli olduğunu göstermekte ve gelecekteki afet müdahalelerinin daha etkin planlanması ve yürütülmesi için değerli dersler sunmaktadır.

Tablo 9. ASHB'nin deprem sonrasında sunduğu hizmetlerin strateji ve protokollerine ilişkin ASHB çalışanlarının görüşleri

Sorular	ASHB Çalışanlarının Yaptıkları İşler	Katılımcı Kodu
ASHB'nin deprem sonrasında sunduğu hizmetlerin hangi stratejilere veya protokollere dayandığını belirtebilir misiniz?	Afet ve Acil durumlarda bireylere ve ailelere yönelik Psikososyal Destek hizmetlerini eşgüdümlü ve etkili bir biçimde sunmak	s1
	TAMP (Türkiye Afet Müdürlüğü Planı), Afet ve Acil Durum Müdahale Yönetmeliği	s2
	Afad ve diğer sorunlu kurumlarnk kordinesinde ekonomik sosyal ve psikolojik destek sağlamak	s3
	Türkiye Afet Müdahale Programı (TAMP) Afet ve Acil Durum Yönetmeliği	s4
	Afet ve Acil durumlarda bireylere ve ailelere yönelik psikososyal destek hizmetlerini eşgüdümlü ve etkili bir şekilde sunmak	s5

Tablo 9, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHB) çalışanlarının deprem sonrası sundukları hizmetlerin temelinde yatan strateji ve protokoller üzerine görüşlerini incelemektedir. Çalışanlar, ASHB'nin afet ve acil durumlar için birey ve ailelere yönelik psikososyal destek hizmetlerini etkili ve koordineli bir şekilde sunmayı amaçladığını belirtmişlerdir. Ayrıca, Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP) ve Afet ve Acil Durum Müdahale Yönetmeliği gibi belgelerin, afet anında ve sonrasında yürütülecek adımları düzenlediğini ve kurumlararası işbirliğini sağladığını vurgulamışlardır. Bu yaklaşımlar, afet sonrası hizmetlerin daha organize ve tutarlı olmasını desteklerken, bu strateji ve protokollerin sürekli iyileştirilmesinin, afetlere yanıt vermede etkinliği artıracığına dikkat çekilmiştir. Bu bilgiler, gelecekteki afetlere daha hazırlıklı olmak ve afetlerin etkilerini azaltmak için stratejik planlamalarda kullanılabilir.

Tablo 10. ASHB'nin depremzedeler için hizmetlerini yürütürken, ASHB çalışanlarının karşılaştığı zorluklara ilişkin görüşleri

Sorular	ASHB Çalışanlarının Yaptıkları İşler	Katılımcı Kodu
ASHB'nin depremzedelere sunduğu hizmetlerde hangi zorluklarla karşılaştınız?	Yapılan aile ziyaretlerinde depremzedelerin isteklerini yetkili mercilere ulaştırmak ve ihtiyaçların sağlanması noktasında yaşanan eksiklikler.	s1
	Psikososyal Destek konusunda planlama eksikliği, Genel anlamda koordinasyon eksikliğinden kaynaklanan sorunlar ve Psikososyal Destek görevlilerinin çalışma planlarının olmaması.	s2

Afetlerde Krize Müdahale: Kahramanmaraş Depremi'nde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının Çalışmaları

	Deprem bölgesinde bulunan konteyner kentlerin tamamına yakınında hane ziyaretleri yapılmış olmasına rağmen tekrar tekrar yapılan ziyaretlerde kişilere aynı soruların soruluyor olması kişilerde görevlilere yönelik tepkilerin oluşmasına neden olmaktadır.	s3
	Psikososyal Desteğin zamanlama noktasında planlama eksikliği Koordinasyon eksikliği konusunda yaşanan aksaklıklar	s4
	İhtiyaçlar tespit edildikten sonra kurumlar arasında koordinasyonun sağlanmasında aksaklıklar yaşanması, ailelerin ihtiyaç ve taleplerini karşılama konusunda eksiklik olması gibi sorunlarla karşılaşıldı.	s5

Tablo 10, ASHB çalışanlarının depremzedelere hizmet sunarken karşılaştıkları başlıca zorlukları göstermektedir. Bu zorluklar arasında ihtiyaçların yetkili mercilere etkin bir şekilde iletilmesinde yaşanan eksiklikler, psikososyal destek planlamasındaki yetersizlikler, tekrarlayan ziyaretler ve standardize sorular nedeniyle olumsuz algılar ve kurumlar arası koordinasyon sorunları yer almaktadır. Bu sorunlar, hizmetlerin zamanında ve etkili bir şekilde sunulmasını engellemekte ve ASHB'nin afet yönetimi süreçlerinin iyileştirilmesi gerektiğini göstermektedir. İletişim ve koordinasyonun güçlendirilmesi, psikososyal desteğin daha iyi planlanması, müdahale süreçlerinin kişiselleştirilmesi ve kurumlar arası işbirliğinin artırılması, bu hizmetlerin kalitesini yükseltecek ve depremzedelerin daha hızlı iyileşmesini sağlayacak önemli adımlardır.

Tablo 11. Doğal afetlerde ASHB hizmetlerinin etkili olmasında yapılması gerekenler için ASHB çalışanlarının görüşleri

Sorular	Tema	ASHB Çalışanlarının Yaptıkları İşler	Katılımcı Kodu
Bu tür doğal afetlerde ASHB'nin hizmetlerini daha etkili kılacak önerileriniz nelerdir?	Hizmetiçi eğitim gereksinimi	Psikososyal Destek görevlilerinin yapılacak olan eğitimlerle niteliğinin artırılması etkili hizmet için temel olmalı. Eğitim içeriklerinin daha kaliteli hale getirilmesi.	s2
		Doğal afetlerde görev yapacak personellerin çok önceden belirleyerek gerekli eğitim ve yeterliliğinin sağlanması.	s3
		Destek Personellerinin niteliğinin artırılması amacı ile eğitimlerin düzenlenmesi	s4
	Planlama	Organizasyon ve planlamanın daha doğru şekilde yapılması	s1
	Cevap yok	Yanıt yok	s5

Tablo 11, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHB) çalışanlarının doğal afetlerde hizmetlerin etkinliğini artırmak için sundukları önerileri içermektedir. Öneriler arasında, özellikle psikososyal destek görevlileri için nitelik artırıcı eğitimlerin önemi vurgulanmakta; bu

Afetlerde Krize Müdahale: Kahramanmaraş Depremi'nde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının Çalışmaları

eğitimin içeriklerinin kalitesinin artırılması ve afetlere müdahale edecek personelin önceden belirlenip uygun eğitimlerle donatılması gerektiği belirtilmektedir. Ayrıca, daha etkin organizasyon ve planlama yapılması ve destek personelinin niteliğinin artırılması için düzenli eğitimler verilmesi gibi öneriler de bulunmaktadır. Bu stratejik iyileştirmelerin, ASHB'nin doğal afetlere yanıt verme kapasitesini güçlendireceği ve hizmetlerin kalitesini önemli ölçüde iyileştireceği ifade edilmektedir.

Tablo 12. ASHB'nin diğer kurumlarla olan işbirliğine dair ASHB çalışanlarının görüşleri

Sorular	ASHB Çalışanlarının Yaptıkları İşler	n	%
ASHB'nin diğer kurumlarla (belediyeler, STK'lar vb.) işbirliği içinde olduğu deprem sonrası projeleri var mıdır? Eğer varsa, bu işbirliklerinin kapsamını açıklayınız?	Bilgi yok(S1,S3,S5)	3	60,00%
	Milli Eğitim Bakanlığı ile ASHB arasında Afet Bölgesi Eğitim Destek Programı İşbirliği Protokolü ASHB ve AÇEV arasında yapılan işbirliği(s2,s4)	2	40,00%
Toplam		5	100,00%

Tablo 12, ASHB çalışanlarının kurumun diğer organizasyonlarla olan işbirlikleri hakkındaki bilgi düzeylerini ve bu işbirliklerinin kapsamını ortaya koymaktadır. Çalışanların %60'ı ASHB'nin işbirlikleri hakkında bilgi sahibi olmadıklarını ifade ederken, %40'ı belirli işbirlikleri hakkında bilgi sahibi olduklarını belirtmişlerdir; özellikle Milli Eğitim Bakanlığı ve AÇEV ile yapılan protokoller örnek olarak sunulmuştur. Bu durum, ASHB içinde işbirlikleri hakkında daha iyi bir iletişim ve bilgi paylaşımının gerekli olduğunu göstermektedir. Aynı zamanda, mevcut işbirliklerinin afet sonrası eğitim ve destek hizmetlerinde önemli roller oynadığına dikkat çekilmiş, bu da bu tür stratejik işbirliklerinin afet müdahalesinin etkinliğini artırabileceğini vurgulamaktadır.

Tablo 13. ASHB'nin psikososyal destekleri hakkında ASHB çalışanlarının görüşleri

Sorular	Tema	ASHB Çalışanlarının Yaptıkları İşler	N	%
Deprem sonrası bireylerin psikososyal destek ihtiyaçlarına nasıl yanıt verdiniz?	Uzmana yönlendirme	Yaptığımız alan taramasında ihtiyacı olan bireylerle bireysel görüşme yaparak Türk Psikologlar derneğinin psikologlarına terapi amaçlı yönlendirme yapmak(s1)	2	40,00%
		Yapılan aile ziyaretlerinde ve alan taramasında kişilerle bireysel görüşmeler yapılmış, ihtiyaç duyulması halinde gerekli desteği alabilmeleri için bize bilgileri ulaştırılan psikologlarla iletişime geçilerek kişilerin yönlendirmeleri yapılmıştır. (s5)		
	Bölge ziyaretleri ile kontrol	Deprem bölgelerinde yaptığımız görevde barınma alanları ziyaretleri gerçekleştirilerek öncelikli temel ihtiyaçlarının karşılanması için çalışma yapıldı. Sonrasında yas süreçlerine destek olmak adına	3	60,00%

Afetlerde Krize Müdahale: Kahramanmaraş Depremi'nde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının Çalışmaları

	bireysel görüşmeler gerçekleştirildi. İlçemize gelen depremzedeleri ikametlerinde ziyaret ederek bireysel görüşme yapıldı.(s2)	
	Deprem bölgesinde bulunan konteyner kentlerde hane ziyaretleri ve bireysel görüşmeler yapılarak ihtiyaçlar tespit edilmiş ve ilgili kurumlara bildirilmiştir.(s3)	
	<ul style="list-style-type: none">• Deprem bölgesinde yaptığımız görevde barınma alanları ziyaretleri gerçekleştirerek öncelikli temel ihtiyaçların karşılanmasına yönelik çalışmalar yapıldı.• Yas sürecine destek olacak şekilde birey ve hane görüşmeleri gerçekleştirildi.• Görev yaptığımız bölgede depremzedeleri ikametlerinde ziyaret ederek bireysel ve aile görüşmeleri gerçekleştirildi.(s4)	

Tablo 13, ASHB çalışanlarının deprem sonrası bireylerin psikososyal destek ihtiyaçlarına nasıl yanıt verdiklerini ve kullanılan yöntemleri incelemektedir. Çalışanlar, alan taramaları yaparak ihtiyaç duyan bireyleri uzman psikologlara yönlendirme, deprem bölgelerinde barınma alanlarını ziyaret ederek temel ihtiyaçları karşılama ve yas süreçlerine destek sağlama ve konteyner kentlerde ihtiyaç tespiti yaparak bu bilgileri ilgili kurumlara bildirme gibi çeşitli yöntemler kullanmışlardır. Bu yaklaşımlar, depremzedelerin fiziksel ve duygusal ihtiyaçlarını kapsamlı bir şekilde ele alırken, sürekli değerlendirme ve iyileştirme gerektiğini vurgulamaktadır. ASHB'nin bu süreçleri daha sistemli hale getirmesi, depremzedelerin daha etkin desteklenmesine olanak tanıyacaktır.

Tablo 14. Deprem sonrası ASHB çalışanlarının başarılı olarak gerçekleştirdiklere işlere dair görüşleri

Sorular	Tema	ASHB Çalışanlarının Yaptıkları İşler	n	%
ASHB'nin deprem sonrası süreçte en çok öne çıkan başarıları ve zorlukları nelerdir?	Hızlı şekilde sahada organize olmak	Depremi ilk anından itibaren alanda bulunmak başarı olarak değerlendirilebilir. Personel eksikliği ise zorluk olarak değerlendirilebilir.(s1)	4	80,00%
		ASHB'nin afet sonrasında hızlı bir şekilde saha çalışmalarına başlaması başarı olarak görülebilir. Planlama ve organizasyon eksikliği de zorlukları olarak değerlendirilebilir.(s2)		
		Depremi ilk anından itibaren alanda bulunarak ihtiyaçların karşılanması ve psikososyal destek hizmetinin sağlanması, her bireye ulaşılması öne çıkan başarıları sayılabilir.(s4)		

Afetlerde Krize Müdahale: Kahramanmaraş Depremi'nde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının Çalışmaları

		Bakanlığın afet sonrasında hızlı bir şekilde saha çalışmalarına başlaması başarı olarak değerlendirilebilir. Koordinasyon eksikliği ise zorluk olarak değerlendirilebilir.(s5)		
	Kişiyeye özel hizmet vermeye çalışmak	Psikososyal desteğe ihtiyaç duyan kişilerin bu ihtiyacına cevap vermeye çalışmak. Ashb ninndeprem bölgesine görevlendirdiği personellerin ailevi durumlarını önemsememesi örneğin küçük yaşta çocuğu olan veya hastası olan personellerin deprem bölgesine görevlendirilmesi(s3)	1	20,00%

Tablo 14, ASHB çalışanlarının deprem sonrasındaki başarılarını ve karşılaştıkları zorlukları incelemektedir. Çoğu çalışan, ASHB'nin deprem anında hızla sahada organize olmasını önemli bir başarı olarak görürken, personel eksikliği ve koordinasyon zorlukları gibi sorunlar karşılaşılan başlıca engellerdir. Ayrıca, personel görevlendirmelerinde bireylerin özel durumlarının dikkate alınmaması da eleştirilmiştir. Bu bulgular, ASHB'nin afet müdahalelerindeki hız ve etkinliğini olumlu yönde belirtirken, personel yönetimi, koordinasyon ve hizmet sunumunda iyileştirilmesi gereken alanları vurgulamaktadır. Bu tür iyileştirmeler, ASHB'nin afet müdahale kapasitesini artırabilir.

Tablo 15. ASHB çalışanlarının görüşlerine göre depremzedelere hizmet için en çok üzerinde durulan strateji

Sorular	Tema		n	%
ASHB'nin afet yönetimi stratejisi içerisinde en çok üzerinde durduğu konular nelerdir?	Psikososyal destek	Psikososyal desteği geniş kitlelere yaymak. Deprem sonrası anında müdahale etmek.	3	60,00%
		İhtiyaç duyan her bireye ulaşarak psikososyal desteği geniş kitlelere ulaştırmak, ihtiyaçları karşılayarak kişilerin normal yaşamlarına dönme süreçlerinde gereken desteği vermek.		
		İhtiyaç duyan her bireye ulaşarak psikososyal desteği geniş kitlelere ulaştırmak, ihtiyaçları karşılayarak kişilerin normal yaşamlarına dönme süreçlerinde gereken desteği vermek.		
	Vatandaşa yanlarında bulunduğu gösterme	Vatandaşa Devletin yanlarında olduğunu ve destekçisi olduğunu gösterilmesi.	2	40,00%
Vatandaşa Devletin yanlarında olduğunu ve destekçisi olduğunu göstermek				

Tablo 15, ASHB'nin deprem sonrası hizmet stratejilerini ve bu stratejilerin etkinliğini ele almaktadır. ASHB çalışanlarına göre, en önemli stratejilerden biri geniş kitlelere hızlı müdahale edebilmek amacıyla psikososyal destek sunmaktır. Bu destek, depremzedelerin travma sonrası iyileşme süreçlerinde onlara yardımcı olmayı ve normal yaşamlarına dönmelerini

Afetlerde Krize Müdahale: Kahramanmaraş Depremi'nde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının Çalışmaları

kolaylaştırmayı hedeflemektedir. İkinci önemli strateji ise, vatandaşlara devletin yanlarında olduğunu ve destekçisi olduğunu aktif olarak göstermektir. Bu yaklaşımlar, ASHB'nin afet yönetimi sürecinde vatandaşların duygusal ve psikolojik iyileşmelerini destekleyerek, afetlerden daha hızlı ve sağlıklı bir şekilde toparlanmalarını sağlamayı amaçlamaktadır.

Tablo 16. ASHB çalışanlarının 6 Şubat 2023 tarihli depremle ilgili olarak Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın (ASHB) gelecekte uygulamayı planladığı tedbirlere ilişkin görüşleri

Sorular		Katılımcı kodu
6 Şubat 2023 tarihli depremle ilgili ASHB'nin gelecekte almayı planladığı tedbirler veya stratejiler hakkında bilgi verebilir misiniz?	Afet ve acil durumlarda bireylere ve ailelere yönelik psikososyal destek hizmetlerini eş güdümlü ve etkili bir şekilde sunmak	s1
	bu soruya cevap verilmemiş	s2
	Ashb tarafından deprem bölgelerinde görevlendirilecek personellerin çok önceden belirlenerek gerekli eğitim yeterliliği sağlanmasın gerekmektedir.	s3
	Temel ihtiyaçların karşılanması, barınma ihtiyacının karşılanması ve görevli destek personeli istihdamı konusunda çalışmalar yapılmalı.	s4
	Afet ve Acil durumlarda bireylere ve ailelere yönelik psikososyal destek hizmetlerini eşgüdümlü ve etkili bir şekilde sunmak, alanda çalışan personellerine bu alanda gerekli eğitimleri vererek alanda daha etkili ve yetkin olmalarını sağlamak	s5

Tablo 16, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHB) çalışanlarının 6 Şubat 2023 tarihli depremle ilgili gelecekte uygulamayı planladığı tedbirler ve stratejilere ilişkin görüşlerini içermektedir. Katılımcılar, psikososyal destek hizmetlerinin eş güdümlü ve etkili bir şekilde sunulması, deprem bölgelerinde görevlendirilecek personelin önceden belirlenerek gerekli eğitimlerin sağlanması, temel ihtiyaçların karşılanması ve barınma ihtiyacının giderilmesi gibi konuları vurgulamışlardır. Bu öneriler, ASHB'nin afet müdahalelerinde daha kapsamlı bir yaklaşım benimsemesini ve gelecekteki müdahalelerini daha etkili hale getirmesini sağlayabilmektedir.

5. TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışma, 6 Şubat 2023'te Türkiye, Kahramanmaraş'ta meydana gelen depremin ardından Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın (ASHB) afet yönetimi ve müdahale süreçlerini ele almaktadır. ASHB'nin depremzedelere sunduğu hizmetlerin değerlendirilmesine odaklanan bu araştırma, depremzedeler ve ASHB çalışanları ile yapılan görüşmelerden elde edilen bulgulara dayanmaktadır. Bulgular, ASHB'nin hizmet sunum stratejilerini, karşılaşılan zorlukları ve gelecekteki planlamaları kapsamaktadır. Depremzedelerin demografik özellikleri ve yaşadıkları deneyimler, afet sonrası ortaya çıkan ihtiyaçların ve tepkilerin daha iyi anlaşılmasına yardımcı olmuştur. Ancak, depremzedelerin çoğu ASHB'nin sağladığı destek ve hizmetlerden haberdar olmadıklarını veya bu hizmetlere erişimde zorluk yaşadıklarını belirtmiştir. Özellikle psikososyal destek hizmetlerine olan ihtiyacın ve erişim zorluklarının vurgulandığı görülmüştür. ASHB çalışanları ile yapılan görüşmeler, deprem sonrası verilen

Afetlerde Krize Müdahale: Kahramanmaraş Depremi'nde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının Çalışmaları

hizmetlerin kapsamlı bir panoramasını sunmuş, ihtiyaç analizi ve psikososyal desteğin yanı sıra barınma ve temel yaşam ihtiyaçlarının karşılanması gibi konular ele alınmıştır. Çalışanlar, koordinasyon eksikliği ve planlama zorlukları gibi operasyonel sorunlara dikkat çekmişlerdir. Ayrıca, çalışanların eğitimi ve yetkinliklerinin artırılmasının, etkili bir afet müdahalesi için kritik olduğu belirtilmiştir. Gelecekteki tedbirler arasında, afet ve acil durumlar için koordine edilmiş ve etkili psikososyal destek hizmetlerinin sunumu, personel eğitiminin güçlendirilmesi ve temel ihtiyaçların hızlı bir şekilde karşılanması öne çıkmaktadır.

Türkiye'deki afet müdahale süreçlerinin ve sosyal politikalarla olan etkileşimlerinin 2023 Kahramanmaraş Depremi örneği üzerinden incelendiği bu araştırma, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın (ASHB) müdahale stratejileri, karşılaşılan zorluklar, sunulan psikososyal destek hizmetleri ve afetlere daha iyi hazırlık için önerilen tedbirler açısından değerlendirilmektedir.

Araştırma sonuçlarına göre, ASHB deprem sonrası barınma, gıda ve temel ihtiyaçlar gibi alanlarda bir dizi müdahalede bulunmuş, özellikle psikososyal destek hizmetlerini geniş kitlelere ulaştırmıştır. Bu faaliyetler, deprem etkilenenlerinin ihtiyaçlarını karşılamada kritik adımlar olarak değerlendirilmiştir. Katılımcılardan alınan geri bildirimler, sunulan hizmetlerin etkililiği konusunda çeşitli görüşler sunmaktadır. Bazı katılımcılar sunulan desteklerden memnun kalırken, bazıları hizmetlerin yetersiz olduğunu belirtmiştir. Bu, ASHB'nin hizmetlerinin erişilebilirliği ve etkinliğini artırmaya yönelik iyileştirmeler yapılması gerektiğine işaret etmektedir. Afet sonrası sunulan yardımların afetzedelerin psikososyal iyileşmelerine olumlu etkileri gözlemlenmiştir. Psikososyal destek ve birebir görüşmeler, afetzedelerin travma sonrası süreçlerini yönetmelerine yardımcı olmuştur. Araştırma, ASHB'nin afet müdahalesinde karşılaştığı zorlukları; personel eksikliği, planlama ve organizasyon eksiklikleri, koordinasyon sorunları ve zamanlama aksaklıkları olarak sıralamaktadır. Bu zorluklar, afet müdahale süreçlerinin daha etkin yürütülmesi için geliştirilmesi gereken alanları belirlemektedir. Özel ihtiyaç sahibi gruplar; kadınlar, çocuklar, engelliler ve yaşlılar için sunulan hizmetler, bu grupların afet sonrası toparlanma süreçlerinde kritik bir rol oynamaktadır. ASHB'nin stratejileri, Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP) ve Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) tarafından rehberlik edilen diğer planlarla genel olarak uyumlu işlemektedir. Ancak, koordinasyon ve iletişim eksiklikleri, süreçlerin iyileştirilmesi gerektiğini göstermektedir.

Bu çalışma, ASHB'nin deprem sonrası sunduğu hizmetlerin kapsamlı bir değerlendirmesini yaparak, özellikle koordinasyon, planlama ve psikososyal destek alanlarında iyileştirmeler yapılması gerektiğini vurgulamaktadır. Ayrıca, afet müdahale süreçlerinde ortak çalışma mekanizmalarının optimize edilmesi ve hizmetlerin daha fazla ihtiyaç sahibine ulaşmasını sağlamak üzere ilgili kurumlarla işbirliğinin güçlendirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

Kaynakça

AFAD, (2022). Türkiye Afet Risk Azaltma Planı. https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/e-Kutuphane/Planlar/28032022-TARAP-kitap_V6.pdf. Erişim Tarihi: 20.02.2024.

Afetlerde Krize Müdahale: Kahramanmaraş Depremi'nde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının Çalışmaları

- AFAD, (2024). "Açıklamalı Afet Terimleri Sözlüğü". <https://www.afad.gov.tr/aciklamali-afet-yonetimi-terimleri-sozlugu>. Erişim Tarihi: 10.02.2024.
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (2024a). Psikososyal destek Nedir? Rehber dokümanı. <https://www.aile.gov.tr/uploads/athgm/uploads/pages/goc-afet-ve-acil-durumlarda-psikososyal-destek/psi-kososyal-destek-neri-r.pdf>. Erişim Tarihi: 20.02.2024.
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (2024b). Engelli Hakları Ulusal Eylem Planı 2023-2025. https://aile.gov.tr/media/133056/engelli_haklari_ulusal_eylem_plani_23-25.pdf. Erişim Tarihi: 20.02.2024.
- Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü (2024). Psikososyal Destek Rehberi. <https://www.aile.gov.tr/uploads/athgm/uploads/pages/goc-afet-ve-acil-durumlarda-psikososyal-destek/psi-kososyal-destek-neri-r.pdf>. Erişim Tarihi: 20.02.2024.
- Akdağ, S. E. (2002). Mali Yapı ve Denetim Boyutlarıyla" Afet Yönetimi". *Sayıştay Dergisi*, (44-45), 35-65.
- ALTUN, F. (2014). Afetlere Yönelik Sosyal Yardım ve Sosyal Hizmetler. İstanbul Üniversitesi.
- Altun, F. (2016). Afetlerde psikososyal hizmetler: Marmara ve Van depremleri karşılaştırmalı analizi. *İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(8-9), 183-197.
- Baz, A. (2023). *Türkiye'de afetlerde sosyal hizmet uygulamaları: 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremleri örneği* (Yüksek lisans tezi). T.C. Bitlis Eren Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Acil Durum ve Afet Yönetimi Anabilim Dalı, Bitlis.
- Chen, F., Guo, H., & Shirazi, Z. (2019). Disaster risks and response strategies in process of urbanization in China. In *Contributing Paper to GAR; World Economic Forum: Cologny, Geneva, Switzerland*.
- Çetin, H. (2014). Türkiye'de Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardımların Yeniden Yapılanması Üzerine Bir Değerlendirme.
- Çiftçi, B. (2023). *Afet sonrası süreçlerin yalın uygulamalar ile yönetimi* (Yüksek lisans tezi). Gebze Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İnşaat Mühendisliği Anabilim Dalı, Deprem ve Yapı Mühendisliği Programı, Gebze.
- Dilley, M. (2005). *Natural disaster hotspots: a global risk analysis* (Vol. 5). World Bank Publications.
- Dudasik, S. W. (1980). Victimization in natural disaster. *Disasters*, 4(3), 329-338.
- Duman, H. (2024). *6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremleri ve Türkiye afet yönetimi sistemine ilişkin bir değerlendirme* (Yüksek lisans tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Dynes, R. R. (2005). Coming to Terms With Community Disaster1. In *What is a Disaster?* (pp. 109-126). Routledge.
- Ergünay, O. (2009). Afet yönetimi: genel ilkeler, tanımlar, kavramlar. *Ankara*.
- Erkan, E. A. (2010). *Afet yönetiminde risk azaltma ve Türkiye'de yaşanan sorunlar*. DPT Sosyal Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü.
- Ersöz, H. Y. (2005). Sosyal Politika-Refah Devleti Yerel Yönetimler İlişkisi. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, 55(1).

Afetlerde Krize Müdahale: Kahramanmaraş Depremi'nde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının Çalışmaları

- Gough, I. (2013). Social policy regimes in the developing world. In *A Handbook of Comparative Social Policy, Second Edition* (pp. 205-224). Edward Elgar Publishing.
- Gu, D. (2019). Exposure and vulnerability to natural disasters for world's cities.
- Hallegatte, S., Jooste, C., & McIsaac, F. (2022). Modeling the Macroeconomic Consequences of Natural Disasters.
- İlhan, A. (2023). *Türkiye'de Doğal Afet Sonrası Sosyal Politikalar: Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Örneği* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı, İstanbul.
- KADIOĞLU, M. (2008). Modern, bütünleşik afet yönetimin temel ilkeleri. *Afet Zararlarını Azaltmanın Temel İlkeleri*, 1.
- Kadioğlu, M. (2012). Türkiye'de İklim Değişikliği Risk Yönetimi, Birinci Baskı, Türkiye'nin İklim Değişikliği II. *Ulusal Bildiriminin Hazırlanması Projesi Yayını, Ankara, 2*, 219-257.
- KARA, İ., TOKMAK, A., & İNANOĞLU, A. (2024). 6 ŞUBAT 2023 KAHRAMANMARAŞ DEPREMİNİN SONUÇLARI VE AFET EĞİTİMİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME. *Eğitim Bilimleri Alanında Uluslararası Araştırmalar XX*, 6.
- Karakuş Kaçmaz, F. (2020). Bir sosyal politika sorunu olarak küresel iklim değişikliği: Türkiye Akdeniz ikliminde bir alan araştırması. *Gazi Üniversitesi*.
- Koç, M., & YALÇIN, S. (2023). Afetlerde Krize Müdahale: Kahramanmaraş Depremi'nde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın Çalışmaları. *Uluslararası Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 93-105.
- Mani, M. M., Keen, M. M., & Freeman, M. P. K. (2003). *Dealing with increased risk of natural disasters: challenges and options*. International Monetary Fund.
- Ortiz, I. (2007). Social policy. *UN DESA Policy Notes*.
- Öztürk, Ş. (2011). *Sosyal yatırım devletinin yükselişi: Pasif sosyal harcamalardan aktif sosyal harcamalara geçiş* (Doctoral dissertation, Marmara Üniversitesi (Turkey)).
- Poulin, J. E. (2000). Collaborative social work: Strengths-based generalist practice. (*No Title*).
- Sheafor, B. W., & Horejsi, C. J. (2016). Sosyal Hizmet Uygulaması Temel İlkeler ve Teknikler. *Nika Yayınevi, Ankara*.
- Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2023). 2023 Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Raporu <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/03/2023-Kahramanmaraş-ve-Hatay-Depremleri-Raporu.pdf>. Erişim Tarihi: 13.02.2024.
- Şahin, K. (2013). Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Hukukunda, Doğal Afetlerde Yaşam Hakkı ve Mülkiyet Hakkı Bağlamında Devletin Sorumluluğu: Budayeva Kararı. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 19(3), 53-146.
- TANYAŞ, M., GÜNALAY, Y., AKSOY, L., & KÜÇÜK, Ö. G. B. (2013). İSTANBUL İLİ AFET LOJİSTİK PLANI KILAVUZU. *İstanbul: Lojistik Derneği Yayınları*, 481-487.
- Taşçı, F. (2017). Türkiye'de sosyal politika ve dönüşüm: Zihniyet, aktörler, uygulamalar. SETA.
- Taylor, A. J. W., & Frazer, A. G. (1981). *Psychological sequelae of operation overdue following the DC10 aircrash in Antarctica*. Department of Psychology, Victoria University of Wellington.

Afetlerde Krize Müdahale: Kahramanmaraş Depremi'nde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının Çalışmaları

- Tomanbay, İ. (1999). Sosyal çalışma sözlüğü. Ankara: Selvi Yayınevi.
- Tomanbay, İ. (2000). Deprem, insan ve sosyal hizmetler. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 12(1), 123-137.
- Tufan, B. (2000). Afet Durumlarında Sosyal Destek Hizmetleri ve Sosyal Hizmet Uzmanları. İçinde, Beril Tufan ve diğ.(Der.). *Travma Tedavisi Uzman Eğitimi*, 118-121.
- Tuncay, T. (2004). *Afetlerde sosyal hizmet-17 Ağustos 1999 Marmara ve 12 KLASİM 1999 Bolu-Düzce depremleri sonrasında sosyal hizmet uzmanları tarafından gerçekleştirilen meslek uygulamalarının incelenmesi* (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği, (2023). Türkiye Afet Yönetimi Planlaması. https://www.tmmob.org.tr/sites/default/files/tmmob_deprem_raporu-part-2.pdf. Erişim Tarihi: 17.02.2024.
- Twig, J. (2004). *Disaster risk reduction: mitigation and preparedness in development and emergency programming*. Overseas Development Institute (ODI).
- Uluğ, A. (2009). Nasıl bir afet yönetimi. *TMMOB İzmir Kent Sempozyumu*, 1-18.
- UNDHA, G. (1992). Internationally agreed glossary of basic terms related to disaster management. *UNDoH Affairs, Editor*, 81.
- Yaman, M., & Düger, Y. (2017). Afet yönetiminde kavramsal çerçeve ve Türkiye'de afet yönetiminin genel tarihsel gelişimi. *Afet Yönetimi*, 1-26.
- Yenihan, B. (2017). Bir sosyal politika aracı olarak sosyal güvenlik: Dünya'da ve Türkiye'de gelişimi üzerine bir inceleme. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 15(30), 177-196.
- YEŞİLYURT, Ö. Ü. Ş., & TEKDOĞAN, Ö. F. (2022). Zekât ve Sosyal Harcamalar: Türk Vergi Sisteminden Yansımalar. *Vergi Sorunları Dergisi*, 45(401), 129-143.